

**SAAREMAA VALLA 2020. AASTA
EELARVE JA EELARVE SELETUSKIRI**

SISUKORD

Saaremaa valla 2020. aasta koondeelarve	4
Saaremaa valla 2020. aasta tulud	6
Saaremaa valla 2020. aasta põhitegevuse kulud	7
Saaremaa valla 2020. aasta investeerimistegevuse kulud	9
Saaremaa valla 2020. aasta finantseerimistegevuse kulud.....	15
SISSEJUHATUS.....	16
Ülevaade majanduskeskkonnast	16
Määruse üldisloomustus	17
Saaremaa valla 2020. aasta eelarve lühiülevaade.....	18
Eelarve menetlemise käik vallavalitsuses.....	19
TULUD	20
Põhitegevuse tulud	20
Maksud	20
Kaupade ja teenuste müük.....	22
Saadud toetused	25
Muud tegevustulud	25
Investeerimistegevuse tulud	26
Põhivara müük.....	26
Põhivara soetuseks saadav toetus	26
Finantstulud	26
KULUD VALDKONDADE LÕIKES.....	27
Põhitegevuskulude olulisemad muutused 2020. aastal.....	27
Üldised valitsussektori kulud.....	28

Avalik kord	31
Majandus	32
Keskkonnakaitse	33
Elamu- ja kommunaalmajandus	34
Tervishoid	35
Vaba aeg ja kultuur	36
Haridus	42
Sotsiaalne kaitse	49
FINANTSEERIMISTEgevus	52
Saaremaa valla 2020. aasta eelarve finantseerimistegevuse kulud	52
Lisa 1 „Saaremaa valla 2020. aasta eelarve“ seletuskirja eelnõule	53
Lisa 2 „Saaremaa valla 2020. aasta eelarve“ seletuskirja eelnõule	55

Saaremaa valla 2020. aasta koondeelarve

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU		47 169 454	48 179 011	1 009 557
Maksutulud		26 163 659	27 554 923	1 391 264
Tulud kaupade ja teenuste müügist		3 886 427	3 784 304	-102 123
Saadavad toetused tegevuskuludeks		16 794 368	16 554 784	-239 584
Muud tegevustulud		325 000	285 000	-40 000
PÕHITEGEVUSE KULUD KOKKU		43 919 496	44 641 160	721 664
Antavad toetused tegevuskuludeks		4 555 545	4 808 620	253 075
Muud tegevuskulud		39 363 951	39 832 540	468 589
Üldised valitsussektori teenused		5 442 555	5 341 454	-101 101
Antavad toetused tegevuskuludeks		49 912	53 100	3 188
Muud tegevuskulud		5 392 643	5 288 354	-104 289
Avalik kord ja julgeolek		74 895	53 447	-21 448
Antavad toetused tegevuskuludeks		15 245	15 245	0
Muud tegevuskulud		59 650	38 202	-21 448
Majandus		3 930 228	3 768 637	-161 591
Antavad toetused tegevuskuludeks		2 337 009	2 181 162	-155 847
Muud tegevuskulud		1 593 219	1 587 475	-5 744
Keskkonnakaitse		1 780 341	1 798 221	17 880
Antavad toetused tegevuskuludeks		44 000	33 000	-11 000
Muud tegevuskulud		1 736 341	1 765 221	28 880
Elamu- ja kommunaalmajandus		618 792	604 360	-14 432
Antavad toetused tegevuskuludeks		93 350	92 000	-1 350
Muud tegevuskulud		525 442	512 360	-13 082
Tervishoid		4 021	3 521	-500
Muud tegevuskulud		4 021	3 521	-500
Vabaaeg, kultuur ja religioon		5 264 685	5 000 532	-264 153
Antavad toetused tegevuskuludeks		781 715	1 102 888	321 173
Muud tegevuskulud		4 482 970	3 897 644	-585 326
Haridus		22 977 370	23 849 956	872 586
Antavad toetused tegevuskuludeks		450 332	470 607	20 275
Muud tegevuskulud		22 527 038	23 379 349	852 311
Sotsiaalne kaitse		3 826 609	4 221 032	394 423
Antavad toetused tegevuskuludeks		783 982	860 618	76 636
Muud tegevuskulud		3 042 627	3 360 414	317 787
PÕHITEGEVUSE TULEM		3 249 958	3 537 851	287 893

Kirje nimetus <i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
INVESTEERIMISTEGEVUS KOKKU	-10 252 176	-6 092 843	4 159 333
Põhivara müük	200 000	300 000	100 000
Põhivara soetus	-13 344 371	-6 483 007	6 861 364
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine	5 378 495	1 070 141	-4 308 354
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	-2 287 000	-740 677	1 546 323
Finantstulud	700	700	0
Finantskulud	-200 000	-240 000	-40 000
EELARVE TULEM	-7 002 218	-2 554 992	4 447 226
FINANTSEERIMISTEGEVUS KOKKU	7 151 456	1 952 707	-5 198 749
Kohustuste võtmine	10 230 000	5 500 000	-4 730 000
Kohustuste tasumine	-3 078 544	-3 547 293	-468 749
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS	149 239	-602 285	0
Eelarve tulude maht kokku	62 829 410	55 652 137	-7 177 273

Saaremaa valla 2020. aasta tulud

Kirje nimetus <i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU	47 169 454	48 179 011	1 009 557
Maksutulud	26 163 659	27 554 923	1 391 264
Füüsilise isiku tulumaks	24 914 406	26 315 670	1 401 264
Maamaks	1 229 253	1 229 253	0
Reklaamimaks	17 000	7 000	-10 000
Teede ja tänavate sulgemise maks	3 000	3 000	0
Tulud kaupade ja teenuste müügist	3 886 427	3 784 304	-102 123
Riigilõivud	55 000	55 000	0
Tulud haridusalasest tegevusest	1 520 055	1 621 819	101 764
Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest	271 900	118 860	-153 040
Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest	269 400	223 600	-45 800
Tulud sotsiaalalalasest tegevusest	1 309 225	1 435 748	126 523
Tulud elamu-ja kommunaalmajandusest	219 156	94 982	-124 174
Tulud korrakaitsealasest tegevusest	3 400	0	-3 400
Tulud üldvalitsemisest	12 500	9 480	-3 020
Tulud transpordialasest tegevusest	26 000	30 000	4 000
Üür ja Rent	130 400	112 819	-17 581
Õiguste müük	34 391	28 496	-5 895
Muude toodete ja teenuste müük	35 000	53 500	18 500
Saadavad toetused tegevuskuludeks	16 794 368	16 554 784	-239 584
Tasandusfond	1 843 259	1 891 606	48 347
Toetusfond	11 565 849	11 495 285	-70 564
Tegevuskuludeks saadud sihtfinantseerimine	3 385 260	3 167 893	-217 367
Muud tegevustulud	325 000	285 000	-40 000
Kaevandamise õiguse tasu	222 000	222 000	0
Laekumised vee erikasutusest	63 000	63 000	0
Muud eespool nimetatud tulud	40 000	0	-40 000
INVESTEERIMISTEGEVUSE TULUD KOKKU	5 579 195	1 370 841	-4 208 354
Põhivara müük	200 000	300 000	100 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine	5 378 495	1 070 141	-4 308 354
Finantstulud	700	700	0
FINANTSEERIMISTEGEVUSE TULUD KOKKU	10 230 000	5 500 000	-4 730 000
Kohustuste võtmine	10 230 000	5 500 000	-4 730 000
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS	149 239	-602 285	0
Eelarve tulude maht kokku	62 829 410	55 652 137	-7 177 273

Saaremaa valla 2020. aasta põhitegevuse kulud

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
PÕHITEGEVUSE KULUD KOKKU		43 919 496	44 641 160	721 664
sh antavad toetused		4 555 545	4 808 620	253 075
sh muud tegevuskulud		39 363 951	39 832 540	468 589
01- Üldised valitsussektori teenused		5 442 555	5 341 453	-101 102
Volikogu		239 415	235 505	-3 910
Vallavalitsus		4 786 758	4 808 598	21 840
Kohaliku omavalitsuse üksuse reservfond		257 463	260 000	2 537
Muud üldised valitsussektori teenused		158 919	37 350	-121 569
03- Avalik kord ja julgeolek		74 895	53 447	-21 448
Politsei		9 600	5 000	-4 600
Pääteteenused		21 495	18 447	-3 048
Muu avalik kord		43 800	30 000	-13 800
04- Majandus		3 930 228	3 768 636	-161 592
Maakorraldus		3 000	3 000	0
Muu energia- ja soojamajandus		25 000	0	-25 000
Mineraalse toorme kaevandamine		40 000	14 000	-26 000
Maanteetransport		683 670	675 000	-8 670
Ühistranspordikorraldus		2 112 792	1 961 665	-151 127
Veetransport		268 665	257 629	-11 036
Kaubandus (autokauplused)		21 684	21 684	0
Turism		147 491	163 600	16 109
Üldmajanduslikud arendusprojektid		299 461	233 750	-65 711
Muu majandus (sh majanduse haldus)		328 465	438 308	109 843
05- Keskkonnakaitse		1 780 341	1 798 221	17 880
Jäätmekäitlus		156 022	146 200	-9 822
Avalike alade puhastus		1 561 319	1 589 021	27 702
Heitveekäitlus		33 000	33 000	0
Haljastus		30 000	30 000	0
06- Elamu- ja kommunaalmajandus		618 792	604 360	-14 432
Elamumajanduse arendamine		87 600	85 000	-2 600
Kommunaalmajanduse arendamine		10 000	4 000	-6 000
Veevarustus		27 870	1 120	-26 750
Tänavavalgustus		253 000	253 000	0
Muu kommunaalmajanduse tegevus		240 322	261 240	20 918
07- Tervishoid		4 021	3 521	-500
Üldmeditsiiniteenused		4 021	3 521	-500

08- Vaba-aeg, kultuur ja religioon	5 264 685	5 000 533	-264 152
Sporditegevus	1 228 744	1 224 624	-4 120
Noorsootöö ja noortekeskused	558 721	675 130	116 409
Vaba aja tegevused	282 027	234 880	-47 147
Raamatukogud	1 028 707	1 022 043	-6 664
Rahvakultuur	1 425 896	1 405 512	-20 384
Teatrid	483 590	173 844	-309 746
Religiooni- ja muud ühiskonnateenused	38 000	38 000	0
Muu vaba aeg, kultuur, religioon, sh haldus	219 000	226 500	7 500
09- Haridus	22 977 370	23 849 957	872 587
Alusharidus (lasteaiad)	6 505 198	6 661 549	156 351
Põhi- ja üldkeskharidus	12 252 885	12 207 994	-44 891
Üldkeskhariduse õpetajate tööjõukulud	1 191 566	1 110 330	-81 236
Noorte huviharidus ja huvitegevus	882 584	900 171	17 587
Koolitransport	301 675	278 959	-22 716
Koolitoit	1 429 921	1 353 995	-75 926
Öömaja	87 084	75 222	-11 862
Hariduse abiteenused	0	883 977	883 977
Muu haridus, sh hariduse haldus	326 457	377 760	51 303
10- Sotsiaalne kaitse	3 826 609	4 221 032	394 423
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	411 625	503 253	91 628
Eakate sotsiaalhoolekandeesutused	1 879 631	2 210 716	331 085
Muu eakate sotsiaalne kaitse	50 600	33 000	-17 600
Laste ja noorte sotsiaalhoolekandeesutused	527 471	531 202	3 731
Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	729 539	661 962	-67 577
Töötute sotsiaalne kaitse	15 000	15 000	0
Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele	10 000	10 000	0
Riiklik toimetulekutoetus	152 743	208 899	56 156
Muu sotsiaalne kaitse	50 000	47 000	-3 000

Saaremaa valla 2020. aasta investeerimistegevuse kulud

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
INVESTEERIMISTEGEVUSE KULUD KOKKU		15 831 371	7 463 684	-8 367 687
Põhivara soetus		13 344 371	6 483 007	-6 861 364
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine		2 287 000	740 677	-1 546 323
Finantskulud		200 000	240 000	40 000

INVESTEERIMISTEGEVUSE KULUD		7 463 684
Põhivara soetus	PVS	6 483 007
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	ASF	740 677
Finantskulud		240 000

01 ÜLDISED VALITSUSSEKTORI TEENUSED		
Valitsussektori võla teenindamine		240 000
Laenu intressid		240 000
04 MAJANDUS		
Tänavate rekonstrueerimine, ehitus		1 395 000
Riigigümnaasiumi piirkonna arendus	PVS	320 000
Jööri küla Kõnnu-Lööne tee	PVS	18 000
Valla teed ja tänavad (Kuressaare)	PVS	195 566
Valla teed ja tänavad (Lääne-Saare)	PVS	256 144
Valla teed ja tänavad (Leisi)	PVS	129 605
Valla teed ja tänavad (Valjala)	PVS	56 353
Valla teed ja tänavad (Salme)	PVS	62 348
Valla teed ja tänavad (Kihelkonna)	PVS	61 989
Valla teed ja tänavad (Orissaare)	PVS	60 985
Valla teed ja tänavad (Pöide)	PVS	54 510
Valla teed ja tänavad (Mustjala)	PVS	52 788
Valla teed ja tänavad (Laimjala)	PVS	49 607
Valla teed ja tänavad (Pihla)	PVS	41 243
Valla teed ja tänavad (Torgu)	PVS	35 862
Muu majandus		143 000
Planeeringud ja projektid	PVS	45 000
Kaasav eelarve	ASF	98 000

06 ELAMU- JA KOMMUNAALMAJANDUS		
Elamumajanduse arendamine		350 000
Hajaasustus	ASF	350 000
Tehnotaristu		1 046 007
Asulate (5) tänavavalgustus	PVS	452 726
Asulate (12) tänavavalgustus	PVS	253 281
Leisi veevärk	PVS	60 000
Orissaare veevärk	PVS	30 000
Laimjala-Audla veevärk	PVS	250 000
08 VABA AEG JA KULTUUR		
Sport		125 000
Kunstlume tootmise võimekus	PVS	95 000
Kuressaare kunstmurustaadioni tribüün	PVS	30 000
Rahvakultuur		100 000
Kuressaare Kultuurivara moodullava	PVS	100 000
Teater		15 364
SA Kuressaare Teater	ASF	15 364
Muu vabaaeg ja kultuur		52 313
Bellingshauseni mälestusmärk	ASF	52 313
Muinsuskaitse		160 000
Saaremaa vanimate sakraalehitiste remondi toetamine	ASF	160 000
09 HARIDUS		
Alusharidus		2 562 000
Kuressaare Tuulte Roosi Lasteaed	PVS	2 562 000
Üldhariduskoolid		960 000
Kihelkonna Kool	PVS	80 000
Saaremaa Ühisgümnaasium	PVS	320 000
Valjala Põhikool	PVS	100 000
Tornimäe Põhikool ja Tornimäe Lasteaed	PVS	125 000
Salme Põhikool ja Lasteaed	PVS	30 000
Kuressaare Vanalinna Kooli spordiväljak	PVS	305 000
10 SOTSIAALNE KAITSE		
Eakate sotsiaalhoolekande asutused		243 000
Mustjala Päevakeskus	PVS	193 000
SA Lääne-Saare Hoolekanne	ASF	50 000
Muu sotsiaalne kaitse		72 000
Sandla ja Voolu tänava sotsiaalruumid	PVS	57 000
SA Kuressaare Haigla	ASF	15 000

Tänavate rekonstrueerimine, ehitus

Riigigümnaasiumi piirkonna arendus - Tulenevalt koostööleppesest Haridus- ja Teadusministeeriumiga kohustub vald arendama rajatava riigigümnaasiumi piirkonna infrastruktuuri (teed, parklad jmt). Selleks on 2020. aastaks eelarves ette nähtud 320 000 eurot.

Jööri küla Kõnnu-Lööne tee - Jööri küla Kõnnu-Lööne tee nr 858004 pikkusega 520m, ehitus maksumuses 60 000 eurot. Projekt teostatakse taotluste rahuldamise korral 2020. aastal kohaliku tee ehitamiseks juhtumipõhise investeeringutoetuse abil, eelarves on kajastatud projekti vallapoolne omafinantseering 18 000 eurot.

Teede investeeringute raha on analoogselt varasemate aastatega jagatud lähtuvalt 2016. aastal riigi poolt Saaremaa piirkondadele raha jagamise põhimõttest. Nimetatud põhimõte arvestab teede ja tänavate üldpikkust piirkonniti (tabel juurde lisatud).

Piirkond	Eelarve 2020 (eurodes)
Kuressaare	195 566
Lääne-Saare	256 144
Leisi	129 605
Valjala	56 353
Salme	62 348
Kihelkonna	61 989
Orissaare	60 985
Pöide	54 510
Mustjala	52 788
Laimjala	49 607
Pihtla	41 243
Torgu	35 862
Kokku	1 057 000

Muu majandus

Planeeringud ja projektid - Erinevate 2020. aastal ettetulevate ehitusprojektide ja uuringute kulude katteks on planeeritud 45 000 eurot. Nimetatud summa osas toimub eelarves täpsustamine lisaelarvetega.

Kaasav eelarve – Eelarves on kavandatud vahendeid 2019. aasta tasemel summas 98 000 eurot.

Elamu- ja kommunaalmajandus

Asulate (5) tänavavalgustus – SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetusega summas 329 017 eurot ja valla kaasrahastamisel 123 709 euro ulatuses rekonstrueeritakse viie Saaremaa valla asula (Leisi alevik, Valjala alevik, Mustjala küla, Iide küla ja Pärsama küla) tänavavalgustus, 2020. aastal kogumaksumusega 452 726 eurot. 2019. aastal toimus tööde projekteerimine.

Asulate (12) tänavavalgustus – SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetusega ja valla kaasrahastamisel rekonstrueeritakse kaheteistkümne Saaremaa valla asula (Saikla küla, Orissaare aleviku Pärna tänava allee, Ranna puistee, Sadama tänava, Võidu tänava, Kase tänava, Kevade tänava ja Pargi tänava, Kaali küla, Kõljala küla, Karja küla, Tornimäe küla ning Kärneri küla, Kärla aleviku, Salme aleviku, Aste aleviku, Kuressaare linnas Kitsas tänava, Läätsa küla) tänavavalgustuse lõigud. 2020. aasta tööde kogumaksumus on 253 281 eurot, millest toetuse summa on 202 625 eurot ja valla omafinantseering 50 656 eurot.

Hajaasustuse programm - Riik on seni toetanud hajaasustuse programmi rakendamist 150 000 euro ulatuses. Vald jätkab senise tava kohaselt programmi toetamist. 2020. aastal on toetuse määr suurem kui riigipoolne osa, moodustades kokku 200 000 eurot. Seega toetatakse hajaasustuse programmi kokku 350 000 euroga.

Leisi veevärk - Ühinemislepingus oleva objekti „Leisi veevõrgu laiendamine ja rekonstrueerimine“ ja kanalisatsioonitrasside laiendamiseks ja parandustöödeks on 2020. aastal kiiret lahendust vajavate tööde tarvis planeeritud 60 000 eurot. Eelarvestrateegias on 2021. aastaks sama objekti tarbeks eelarvesse kavandatud 300 000 eurot.

Orissaare veevärk - Vee- ja kanalisatsioonitrasside parendamiseks on eelarvesse kavandatud 30 000 eurot.

Laimjala-Audla veevärk - Ühinemislepingus oleva objekti vee – ja kanalisatsioonitrasside laiendamiseks ja parandamiseks on eelarvesse planeeritud 250 000 eurot.

Sport

Kunstlume tootmise võimekus - Vallavolikogu on andnud nõusoleku rahalise kohustuse võtmiseks 160 000 euro ulatuses eesmärgiga välja arendada nelja aasta (2019 – 2022) jooksul kunstlume tootmise võimekus Kuressaare tervisepargis. 2020. aastal planeeritakse eelarvesse I lugemisega 95 000 eurot, millest valla osalus moodustab 55 000 eurot ja riigipoolne toetus 40 000 eurot.

Kuressaare Kunstmurustaadioni tribüün – Eelarvesse on kavandatud 30 000 eurot Kuressaare Kunstmurustaadioni tribüüni katuse ja külgseinte ehituseks.

Rahvakultuur

Kuressaare Kultuurivara moodullava – Kultuuri- ja turundusürituste läbiviimiseks vajaliku portatiivse välilava soetamiseks on eelarves vahendeid ette nähtud 100 000 eurot, millest 50 000 eurot on eraldatud „Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeetmest“ (MATA).

Teater

SA Kuressaare Teater - Kuressaare Teatri hoone olemasoleva veetrassi, kanalisatsiooni- ja sadeveesüsteemide remondimaksumusest 50% ehk 13 614 eurot planeeritakse valla eelarvest ja 50% tasub Kultuuriministerium. Samuti teostatakse hoone lavakorruse garderoobiakende vahetus. Valla toetus on siin analoogselt Kultuuriministeriumiga 1 750 eurot.

Muu vaba-aeg ja kultuur

Bellingshauseni mälestusmärk - Maadeavastaja F. G. von Bellingshauseni mälestuse jäädvustamiseks on eelarvesse kavandatud 52 313 eurot, millest 22 313 eurot on saadavate toetuste omaosaluste katteks. Bellingshauseni mälestusmärgi projekti teostajaks on MTÜ Saaremaa Merekultuuri Selts. Projekti toetatakse ka Saaremaa Muuseumi SA vahendusel Kultuuriministeriumi poolt, Riigi Tugiteenuste Keskuse „Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeetmest“ ning läbi ühisrahastusplatvormi Hooandja.

Muinsuskaitse

Saaremaa vanimate sakraalehitiste remondi toetamine - Sarnaselt eelmise aastaga toetatakse Saaremaa sakraalehitiste remonditegevust 160 000 euroga.

Alusharidus

Kuressaare Tuulte Roosi Lasteaed –Lasteaia hoone rekonstrueeritakse koos uute välisrajatiste ehitamisega. Objekti kogumaksumusse on arvestatud projekteerimine, ehitustööd, mööbel ja hoovialade väljaehitamine. Ehitust rahastatakse valla vahenditest 2020. aastal 2 263 500 euro ulatuses ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetusega 298 500 eurot. Hoone valmimine on kavandatud 2020. aastal.

Üldhariduskoolid

Kihelkonna Kool - Kooli küttesüsteemi uuendamiseks on eelarvesse kavandatud 80 000 eurot.

Saaremaa Ühisgümnaasium - SA Innove toel on planeeritud uuendada aastatel 2020 – 2022 Kuressaares, Hariduse tänav 13 paiknev hoone kokku 6 250 000 euro ulatuses. 2020. aastal on eelarvesse kavandatud 320 000 eurot esmasteks töödeks.

Valjala Põhikool - Kooli küttesüsteemi uuendamiseks on eelarvesse kavandatud 100 000 eurot.

Tornimäe Põhikool ja Tornimäe Lasteaed - Kooli küttesüsteemi uuendamiseks on eelarvesse kavandatud 125 000 eurot.

Salme Põhikool ja Salme Lasteaed – Eelarvesse on kavandatud 30 000 eurot ühinemislepingu objektide Salme koolihoone ventilatsiooni- ja keskküttesüsteemide ning katuse ja pööningu soojustamise ning Salme lasteaiahoone fassaadi uuendamise ja soojustamise projekteerimiseks.

Kuressaare Vanalinna Kooli spordiväljak – Spordiväljaku rekonstrueerimiseks ja uue staadionimaja ehitamiseks on eelarvesse kavandatud 305 000 eurot. Spordiväljakule on planeeritud jooksurajad, kunstmuru-, korvpalli- ja ronimisväljak ning plats välitreeningseadmetega.

Eakate sotsiaalhoolekande asutused

Mustjala Päevakeskus-pansionaadi projekteerimine - Mustjala Päevakeskus-pansionaadi ehitamise ettevalmistustööd on eelarvesse planeeritud summas 193 000 eurot, millest kaetakse arhitektuurikonkursi, projekteerimise ja lammutamise kulud ning Mustjala teenuskeskuse ruumide kohandamine perearstikabinetiks.

SA Lääne-Saare Hoolekanne - järgmine etapp SA Lääne-Saare Hoolekanne hooldekodu Saaremaa Valss ruumide vastavusse viimine hooldekodudele kehtestatud tuleohutus- ja tervisekaitse jt nõuetega summas 50 000 eurot.

Muu sotsiaalne kaitse

Sandla ja Voolu tänava sotsiaalruumid - Sandla rahvamajas paiknevate sotsiaalruumide ja Kuressaares Voolu tänava 7 sotsiaalmaja projekteerimise ja rekonstrueerimistööde ühishanke tulemusena toimunud kallinemise katteks kavandatakse eelarvesse 57 000 eurot. Projekti kogumaksumus on 317 400 eurot. Kallinemine on seotud täiendavate lisakohtade loomisega kaasnenud kuludega, sh Voolu tänava 7 sotsiaalmajas asuva varjupaiga ruumilahenduse muutmisega.

SA Kuressaare Haigla - Seoses Kuressaare Haigla erakorralise meditsiini osakonna rekonstrueerimisega eraldatakse 15 000 eurot põhivara sihtfinantseeringu toetust SA-le Kuressaare Haigla keskmonitooringu süsteemi soetamiseks.

Saaremaa valla 2020. aasta finantseerimistegevuse kulud

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
FINANTSEERIMISTEGEVUS KOKKU		7 151 456	1 952 707	-5 198 749
Kohustuste võtmine		10 230 000	5 500 000	-4 730 000
Kohustuste tasumine		-3 078 544	-3 547 293	-468 749

SISSEJUHATUS

Ülevaade majanduskeskkonnast

Saaremaa vallast sai pärast ühinemist pindalalt Eesti suurima territooriumiga omavalitsus (2 712 km²). Vallas on moodustatud 10 osavalda, mille esinduskoguks on osavallakogu. Endise Lääne-Saare valla piirkondi esindab kogukonnakogu. Valla territooriumil on 437 asustusüksust: 1 linn, 9 alevikku ja 427 küla. Vallavalitsuse haldusalas on 64 hallatavat asutust: 36 haridusasutust, 1 hariduse tugikeskus, 3 noortekeskust, 1 keskraamatukogu (mille koosseisus on 26 haruraamatukogu), 17 kultuuri- ja rahvamaja (mille koosseisus on 2 noortekeskust), 4 hooldekodu/päevakeskust ning 2 haldusasutust. Vallas tegutseb 16 äriühingut või sihtasutust, mille osanik või asutaja on vald.

Saaremaa vald on elanike arvult Eesti suurim. Saaremaa vallas elas 1. oktoobri 2019. aasta seisuga 31 540 inimest. Elanike arv on viimase kümne aasta jooksul järjekindlalt kõigi aastate vältel vähenenud - kokku 2 583 inimese võrra.

Saaremaa valla maksumaksjate arv on olnud varasematel aastatel tõusutrendis, kuid 2019. aasta kuue kuu keskmised näitajad on kajastanud maksumaksjate vähenemist ning on aeglustunud keskmise brutotöötasu kasv. Valla töötajaskonna keskmine töötasu on oluliselt väiksem Eesti vastava näitaja keskmisest. Valla töötasu suhe riigi keskmisesse on viimastel aastatel näidanud langust.

Eesti Panga majandusprognoosi kohaselt näitab Eesti majandus selle aasta alguses nõrgenemise märke. 2019. aastal oli eeldatav majanduskasv 3,3%, 2020. aastal on prognoositud majanduskasv 2,1% ja 2021. aastal 2,0%. Majanduskasv aeglustub, kuna eksporditurgude seis on varasemast nõrgem ja Eestis napib endiselt tööjõudu.

Määruse üldiseloomustus

2020. aasta eelarve on koostatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (KOFIS) põhimõtetest lähtuvalt. KOFIS-is sätestatu ning Saaremaa Vallavolikogu 26. jaanuari 2018. aasta määruse nr 4 „Saaremaa valla finantsjuhtimise kord“ alusel on eelarve jaotatud järgmisteks osadeks: põhitegevuse tulud, põhitegevuse kulud, investeerimistegevuse tulud, investeerimistegevuse kulud, finantseerimistegevus ja likviidsete varade muutus. Eelarvestruktuuri selline ülesehitus annab võimaluse eristada valla põhitegevust ja investeerimistegevust. Toodud jaotusega selgub valla põhitegevuse tulude ja kulude vahet ja muutused, samuti investeringute tegemise ja laenude võtmise ning tagasimaksete võimekus.

Seletuskiri lähtub koondeelarve ülesehitusest. Sissejuhatavale osale järgneb eelarve tulude iseloomustus, mis jaguneb põhitegevuse tuludeks ja investeerimistegevuse tuludeks. Sellele järgneb valla kulude iseloomustus valdkondade lõikes, mille käigus saab ülevaate ka hallatavate asutuste eelarvete kohta. Finantseerimistegevuse ülevaade on esitatud eelarve viimases osas.

Eelarve seletuskirjas esitatakse andmed 2019. eelarveaastaks kinnitatud ja 2020. eelarveaastaks kavandatud tulude ja kulude kohta. Eelarve arvandmed on esitatud eurodes.

Eelarve on koostatud teistkordselt lähtudes tekkepõhisest arvestuspõhimõttest. Selle kohaselt kajastatakse tehingud vastavalt nende toimumisele sõltumata sellest, kas tehingute eest on raha laekunud või välja makstud. 2018. aastal oli eelarve kassapõhine. Kassapõhises eelarves kavandatakse majandustehingud selles perioodis, millal planeeritakse nendega seotud raha laekumine või väljamaksmine.

Käesoleva eelarve koostamisel on aluseks võetud lisaks rahanduse valdkonda reguleerivatele õigusaktidele muuhulgas riigi eelarvestrateegia 2020 – 2023, 2020. aasta riigieelarve seaduse eelnõu, Rahandusministeeriumi 2019. aasta kevadine majandusprognoos, Eesti Panga majandusprognoos aastateks 2019 – 2021, Saaremaa omavalitsuste ühinemisleping, Saaremaa valla arengukava aastateks 2019 – 2030, Saaremaa valla eelarvestrateegia aastateks 2020 – 2023, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna, Eesti Reformierakonna ja Eesti Keskerakonna koalitsioonilepe Saaremaa valla juhtimiseks aastateks 2017 – 2021.

Saaremaa valla 2020. aasta eelarve lühiülevaade

Valla eelarveaasta algab 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril. Eelarve on koostatud tekkepõhiselt. Valla 2020. aasta eelarve eelnõus on toodud võrdlusandmed Saaremaa Vallavolikogu 28. veebruari 2019 määrusega nr 1 kinnitatud Saaremaa valla 2019. aasta eelarvega.

2020. aasta eelarve kogumaht eelnõu II lugemisel on 55,7 miljonit eurot:

- põhitegevuse tulud 48,2 miljonit eurot;
- investeerimistegevuse tulud 1,4 miljonit eurot;
- investeerimislaen 5,5 miljonit eurot;
- likviidsed vahendid 0,6 miljonit eurot.

Eelarve esimeseks lugemiseks on põhitegevuse tulude kogumaht 48 179 011 eurot, põhitegevuse kulude kogumaht 44 641 160 eurot ja põhitegevuse tuleml 3 537 851 eurot.

2020. aasta eelarvest tegevusvaldkondade järgi moodustavad kulud haridusele 53,43%, kultuurile ja vabale ajale 11,20%, sotsiaalsele kaitsele 9,46%, majandusele 8,44%, keskkonnakaitsele 4,03%, elamu- ja kommunaalmajandusele 1,35%, avalikule korrale ja tervishoiule 0,13% ning üldistele valitsussektori teenustele 11,97% kogumahust.

Põhitegevuse tulude muutus võrreldes 2019. aasta eelarve ja 2020. eelarvestrateegiaga

Põhitegevuse tulud kasvasid kokku 1 009 557 eurot võrreldes 2019. aasta eelarvega, sellest suurim muutus on füüsilise isiku tulumaksu suurenemine 1 401 264 eurot. Eelarves on arvestatud tulumaksu kasvuks 5,6%. Võrreldes eelarvestrateegiaga 2020-2023 on tulumaksu kasv 3,2%. 2020. aasta põhitegevuse tuludest moodustavad maksutulud 57,19%, tulud kaupade ja teenuste müügist 7,85%, saadavad toetused 34,36% ja muud tegevustulud 0,6%. Füüsilise isiku tulumaks moodustab 95,5% valla maksutuludest ja 54,62% valla põhitegevuse tuludest.

Põhitegevuse kulude muutus võrreldes 2019. aasta eelarve ja 2020. eelarvestrateegiaga

Põhitegevuse kulud suurenesid kokku 721 664 eurot võrreldes 2019. aasta eelarvega. Antavad toetused kasvasid 253 075 eurot, suurim muutus tuleneb SA Kuressaare Teater majandamiskulude ümberklassifitseerimisega antavaks toetuseks. Muud tegevuskulud suurenesid võrreldes 2019. aastaga 468 589 eurot. 2020. aasta eelarve põhitegevuse kuludest moodustavad antavad toetused 10,77% ja muud tegevuskulud 89,23%.

Eelarve menetlemise käik vallavalitsuses

Eelarve koostamise aluseks on Saaremaa Vallavalitsuse 19. märtsi 2019. aasta korraldus nr 2-3/341 „Saaremaa valla eelarvestrateegia aastateks 2020 – 2023 ja Saaremaa valla 2020. aasta eelarve eelnõu ja eelarve eelnõu seletuskirja koostamise alused ja ajagraafik”. Selle kohaselt on eelarve kokkupaneku aluseks Saaremaa valla eelarvestrateegia aastateks 2020 – 2023 koostamiseks esitatud taotlused. Ajagraafik nägi ette aprilli- ja maikuus andmete esitamist hallatavate asutuste ja vallavalitsuse struktuuriüksuste poolt. Nende andmete alusel kiideti valitsuse poolt 30. juulil 2019 heaks valla eelarvestrateegia aastateks 2020 – 2023. Pärast avalikustamist ja menetlemist volikogus võeti strateegia volikogu poolt vastu 11. oktoobril 2019.

Eelarve koostamine toimus paralleelselt strateegia menetlemisega 2019. aasta septembris. Selleks kiitis valitsus 24. septembri 2019 nõupidamisel heaks eelarve koostamise täpsustatud ajakava. Ajakava kohaselt toimusid 1. – 11. oktoobrini 2019 hallatavate asutuste ja struktuuriüksuste eelarvetaotluste läbivaatamine. Sellele järgnes arutelude voor valla struktuuriüksuste ja rahandusteenistuse vahel. Valitsus arutas eelarvet kolmel koosolekul ajavahemikul 21 – 29 oktoober 2019. Eelarve kiideti heaks valitsuse 01. novembri 2019. aasta istungil. Seejärel esitati eelarve eelnõu arvamuse avaldamiseks kogukonna- ja osavallakogudele. Kogude arvamuste alusel täiendati eelarve eelnõu seletuskirja. Vallavalitsus kinnitas eelarve 29. novembri istungil, misjärel suunati see menetlemiseks vallavolikogule.

TULUD**Põhitegevuse tulud**

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU		47 169 454	48 179 011	1 009 557
Maksutulud		26 163 659	27 554 923	1 391 264
Tulud kaupade ja teenuste müügist		3 886 427	3 784 304	-102 123
Saadavad toetused tegevuskuludeks		16 794 368	16 554 784	-239 584
Muud tegevustulud		325 000	285 000	-40 000

2020. aasta eelarve põhitegevuse tulude maht on 48 179 011 eurot, millest maksutulud moodustavad 27 554 923 eurot, tulud kaupade ja teenuste müügist 3 784 304 eurot, toetused tegevuskuludeks 16 554 784 eurot ja muud tulud 285 000 eurot.

2019. aasta eelarve põhitegevuse tulude võrreldav maht on 47 169 454 eurot, millest maksutulud moodustasid 26 163 659 eurot, tulud kaupade ja teenuste müügist 3 886 427 eurot, saadud tegevuskulude sihtfinantseerimine ja tegevustoetused 16 794 368 eurot ja muud tulud 325 000 eurot. 2020. aasta eelarve põhitegevuse tulud on võrreldes 2019. aasta eelarve tuludega suurenenud 2,1%, sealhulgas on maksutulude kasv 5,3%.

Maksud

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
Maksutulud		26 163 659	27 554 923	1 391 264
Füüsilise isiku tulumaks		24 914 406	26 315 670	1 401 264
Maamaks		1 229 253	1 229 253	0
Reklaamimaks		17 000	7 000	-10 000
Teede ja tänavate sulgemise maks		3 000	3 000	0

Maksud jagunevad vastavalt maksukorralduse seadusele riiklikeks ja kohalikeks maksudeks. Riiklikest maksudest laekuvad kohalike omavalitsuste eelarvesse füüsilise isiku tulumaks ja maamaks. Kohalikud maksud sätestatakse kohalike maksude seadusega, mille alusel on valla- või linnavolikogul õigus kehtestada kohalikke makse.

Kuressaare linnas on kehtivateks kohalikeks maksudeks reklaamimaks ning teede ja tänavate sulgemise maks. Lisaks võimaldab kohalike maksude seadus veel kehtestada parkimistasu, mootorsõidukimaksu, loomapidamismaksu ja lõbustusmaksu, mida Saaremaa vallas

kehtestatud ei ole. Kohalikud maksud moodustavad valla põhitegevuse tuludest 0,02%. Maksude kehtestamist ja laekumist reguleerivad maksukorralduse seadus ja vallavolikogu määrused. Kohalike maksude laekumise prognoosimisel on eeldatud, et uusi makse strateegiaperioodil ei kehtestata.

Maksutulud on suurim tululiik, moodustades üle poole põhitegevuse tuludest. Suur enamus maksutuludest laekub füüsilise isiku tulumaksust. Võrreldes 2019. aasta eelarvega kasvavad maksutulud 5,3% ehk 1 391 264 euro võrra peamiselt füüsilise isiku tulumaksu laekumise prognoositava kasvu tõttu.

Füüsilise isiku tulumaksu laekumiseks kavandatakse 26 315 670 eurot, mis on 5,6% rohkem kui 2019. aasta kinnitatud eelarves. Prognoosi aluseks on Saaremaa valla maksumaksjate, keskmise palga ja 2019. aasta tegeliku füüsilise isiku tulumaksu laekumise andmed. Saaremaa valla eelarvesse laekuv füüsilise isiku tulumaks on seotud Saaremaa valla rahvastikuregistrisse registreeritud inimeste arvu, nende tööhõive taseme ning keskmise töötasuga, moodustades maksutuludest suurima osa.

Vastavalt Riigieelarve seadusele on kohalikele omavalitsustele eraldatud füüsilise isiku tulumaksu laekumine maksumaksjate brutopalgast järgmine:

Aasta	Tulumaksu eraldise määr	Täpsustus
2013	11,57%	sh. 0,17% on kodualuse maamaksu vabastamisest tuleneva maamaksu laekumise vähenemise hüvitamiseks
2014	11,60%	sh. 0,20% on kodualuse maamaksu vabastamisest tuleneva maamaksu laekumise vähenemise hüvitamiseks
2018	11,86%	suurenes kohalikule omavalitsusele laekuv tulumaksueraldise määr 0,26 protsendipunkti võrra
2019	11,93%	suurenes kohalikule omavalitsusele laekuv tulumaksueraldise määr 0,07 protsendipunkti võrra
2020	11,96%	suureneb kohalikule omavalitsusele laekuv tulumaksueraldise määr 0,03 protsendipunkti võrra

Maamaks on riiklik maks, mis on kehtestatud maksukorralduse seaduse ja maamaksuseaduse alusel ning mis laekub täies ulatuses kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvesse. Maamaks laekub kaks korda aastas – 31. märtsiks ja 1. oktoobriks. Maamaksuseaduse alusel maksu ei määrata ning maksukohustust ei teki, kui maksusumma jääb alla 5 euro.

Koduomanike maksukoormuse vähendamiseks kaotati maamaksuseaduse § 11 alusel alates 2013. aastast maamaks kodualusele maale tiheasustusega piirkonnas 1 500 m² ja hajaasustusega piirkonnas kuni 2 ha ulatuses. Riik kompenseerib omavalitsusüksustele saamata jäänud tulu füüsilise isiku tulumaksust kohaliku omavalitsuse üksustele eraldatava määra suurendamise kaudu.

Saaremaa Vallavolikogu 15.12.2017. aasta määruse nr 1-2/19 alusel on maamaksumäär Saaremaa vallas 0,8-2,5% maa maksustamishinnast aastas.

Reklaamimaks kehtestati kohalike maksude seaduse alusel Kuressaare Linnavolikogu 10.06.1999. aasta määrusega nr 1. 2020. aastaks kavandatakse reklaamimaksu laekumiseks 7 000 eurot.

Teede ja tänavate sulgemise maks kehtestati kohalike maksude seaduse alusel Kuressaare Linnavolikogu 23.04.1998. aasta määrusega nr 39. Teede ja tänavate sulgemise maksu maksavad füüsilised ja juriidilised isikud demonstratsioonide, rongkäikude ja muude ürituste korraldamise, samuti ehitus- või remonditööde puhul, kui sellega kaasneb avalikult kasutatava tee, tänava, väljaku, pargi, puhkeala või selle osa sulgemine. 2020. aastaks kavandatakse teede ja tänavate sulgemise maksu laekumiseks 3 000 eurot.

Kaupade ja teenuste müük

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
Tulud kaupade ja teenuste müügist		3 886 427	3 784 304	-102 123
Riigilõivud		55 000	55 000	0
Tulud haridusalasest tegevusest		1 520 055	1 621 819	101 764
Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest		271 900	118 860	-153 040
Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest		269 400	223 600	-45 800
Tulud sotsiaalialasest tegevusest		1 309 225	1 435 748	126 523
Tulud elamu-ja kommunaalmajandusest		219 156	94 982	-124 174
Tulud korrakaitsealasest tegevusest		3 400	0	-3 400
Tulud üldvalitsemisest		12 500	9 480	-3 020
Tulud transpordialasest tegevusest		26 000	30 000	4 000
Üür ja Rent		130 400	112 819	-17 581
Õiguste müük		34 391	28 496	-5 895
Muude toodete ja teenuste müük		35 000	53 500	18 500

Riigilõivud laekuvad kohaliku omavalitsuse eelarvesse vastavalt riigilõivuseadusele järgmiselt:

- ehitusseaduse alusel tehtavad toimingud;
- ühistranspordiseaduse alusel tehtavad toimingud;
- vallasekretäri tõestamistoimingud;
- notariaadiseaduse alusel tehtavad toimingud.

2015. aasta 1. juulist rakendus ehitusseadustik, mille tulemusena muutusid ehitamist reguleerivad põhimõtted. Mitmete väikesemahuliste ehitiste puhul asendab ehitusluba ehitusteatis, mis on riigilõivuvaba. Samas ehitusloa riigilõiv tõusis oluliselt. Seadusandja selgituste (arvutuste) kohaselt jääb kohalikele omavalitsustele laekuv riigilõiv varasema aasta tasemele. 2020. aastaks kavandatakse riigilõivu laekumiseks 55 000 eurot.

Tulud haridusasutuste tegevusest on lastevanemate tasu lasteaedades toidukulude ja õppekulude katteks, laekumised teistelt omavalitsustelt ja haridusasutuste omatulud.

Lastevanemate poolt kaetav õppetasu arvutatakse laste arvu ja kehtestatud kohatasu järgi. Vastavalt vallavolikogu 26.10.2018. aasta määrusele nr 1-2/57 on lastevanemate poolt makstav kohatasu lasteaedades olenevalt piirkonnast 2 - 9% töötasu alammäärast (töötasu alammäär alates 01.01.2020 on 584 eurot kuus). Kõige suurem osalustasu määr 9% kehtib Kuressaare linna lasteaedades.

Kuressaare Muusikakooli ja Kuressaare Kunstikooli õppetasu arvutamise aluseks on Kuressaare Linnavalitsuse 13.12.2016. aasta korraldus nr 702. Muusikakooli õppetasu põhiõppekava alusel on 40 eurot ja pilliõppe õppekava alusel 45 eurot kuus. Kunstikooli põhiõppe õppetasu õpilastele on 20 eurot kuus. Orissaare Muusikakooli õppemaks on 29 eurot kuus. Kärla Muusikakooli õppetasu on vastavalt Kärla Vallavolikogu määrusele nr 36/28.12.2010 14,10 eurot kuus.

Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest on eelarves kavandatud hallatavate asutuste omatulu kultuurialasest tegevusest. Saare Maakonna Keskraamatukogu ja piirkondlike raamatukogude omatulu moodustavad laekumised tehnika rendist, paljundusteenuselt, laenutamise viivistest. Kuressaare Kultuurivara ja valla piirkondlike rahvamajade omatulu moodustub ürituste piletite müügitulust, tehnika ja ruumide rendist ning teiste etendusasutuste piletite müügi vahendustasust. Seoses Kuressaare Linnateatri üleminekuga sihtasutuseks on 2020. aasta eelarve tulused vähendatud teatri omatulude võrra.

Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest Saaremaa Vallavalitsuse 10.09.2019. aasta korraldusega nr 2-3/1589 kinnitati 2019/2020 õppeaastaks Saaremaa Spordikooli õppetasu vahemikus 10 – 15 eurot õppekuus.

Saaremaa Vallavalitsuse 24.09.2019. aasta korraldusega nr 2-3/1665 kinnitati Kuressaare Avatud Noortekeskus Noortejaam õppetasu suuruseks autoringile 19 eurot kuus.

Tulu sotsiaalalasest tegevusest koosneb Kihelkonna ja Pärsama hooldekodude kohatasudest ja teenustest, Kuressaare Hoolekande ja Kuressaare Perekodu teenustest. Kihelkonna Hooldekodu kohatasu tõuseb 30 euro võrra (uus tasu 680 eurot) ja Pärsama Hooldekodu kohatasu tõuseb 70 euro võrra (uus tasu 720 eurot). Kihelkonna Hooldekodu kohatasu tõus katab personali palgamäärade korrastamist ning osaliselt kõnnitee ja aia ehitust. Pärsama Hooldekodu kohatasu tõus katab toitlustamise kulude kasvu. Kuressaare Hoolekande tuludes kasvab Sotsiaalkindlustusameti poolt toetatav teenus 26 000 eurot. Kuressaare Perekodu tuludes kasvu ei ole, muutuvad vaid toetuste, teenuste ja projektide omavahelised mahud. 2020. aastal lõpeb kolmeaastane (2018-2020) Sotsiaalkindlustusameti poolt toetatav raske ja sügava puudega laste hoidmise- ja tugiisiku teenuse projekt.

Tulud elamu- ja kommunaalmajandusest kavandatakse eluruumide rendiks 2020. aastal eluruumide üüritulud ja muud kommunaalteenuste tulud. Leisi piirkonna vee- ja kütteenuse osutamisega seotud tulud ja kulud lähevad 2020. aasta eelarvest välja, sest teenuseid hakkavad osutama AS Kuressaare Soojus ja AS Kuressaare Veevärk.

Tulud transpordialasest tegevusest on kavandatud piletimüügi tulud Vilsandi ja Abruca laevaliinidelt.

Üüri- ja rendituludena on kavandatud tulud valla omandis olevatelt eluruumidelt ja mitteiluruumidelt ning maa rendile andmisest.

Õiguste müük on Pihla ja Kuressaare piirkonna hoonestusõiguste lepingutest planeeritav tulu.

Saadud toetused

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
Saadavad toetused tegevuskuludeks		16 794 368	16 554 787	-239 584
Tasandusfond		1 843 259	1 891 606	48 347
Toetusfond		11 565 849	11 495 285	-70 564
Tegevuskuludeks saadud sihtfinantseerimine		3 385 260	3 167 893	-217 367

2020. aasta eelarve koostamisel on II lugemiseks arvestatud põhitegevuse tuludes riigieelarvest eraldatava tasandus- ja toetusfondiga summas 13 386 891 eurot, Kultuuriministeeriumi toetustega Saare Maakonna Keskraamatukogule summas 147 101 eurot, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi väikesaarte transpordi toetusega 154 500 eurot, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti koolikava toetusega 63 630 eurot, Spordikoolituse- ja Teabe SA treenerite palgafondi toetusega 40 000 eurot, Interreg projektide toetustega 50 000 eurot, Innove SA toetusega koduteenuse projektile 115 212 eurot, Innove SA toetusega väikelahendusteks hariduslike erivajadustega õpilastele 196 703 eurot, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ühistranspordi toetusega 2 006 106 eurot, Rahandusministeeriumi maakondliku arendustegevuse toetusega 111 275 eurot, KredEx-i toetusega Vilsandi bioloogiajaama lammutamiseks 68 368 eurot, Sotsiaalkindlustusameti toetusega integreeritud teenuste pilootprojektile 15 655 eurot ja Sotsiaalministeeriumi toetusega sotsiaaltranspordi projektile 199 343 eurot.

Muud tegevustulud

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
Muud tegevustulud		325 000	285 000	-40 000
Kaevandamise õiguse tasu		222 000	222 000	0
Laekumised vee erikasutusest		63 000	63 000	0
Muud eespool nimetatud tulud		40 000	0	-40 000

Kohaliku tähtsusega maardla kaevandamisõiguse tasu aluseks on maapõueseadus, mida arvestab ja kajastab Keskkonnaamet. Osa tasust antakse edasi KOV-idele (kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu) ja SA-le Keskkonnainvesteeringute Keskus (vastavalt

Keskkonnakasutusest laekuva raha kasutamise seadusele). 2020. aastaks on kaevandamisõiguse tasudeks planeeritud 222 000 eurot.

Vee erikasutustasu on vee kasutamine veekogu või põhjaveekihi seisundit mõjutavate ainete, ehitiste või tehovahenditega. Vee erikasutusõiguse tasust kantakse 50% riigieelarvesse ja 50% vee erikasutuse asukoha kohaliku omavalitsuse eelarvesse. Vee erikasutusõiguse tasu kogub Keskkonnaamet, mille jaotab kohalike omavalitsuste eelarvete ja riigieelarve vahel. 2020. aastaks kavandatakse vee erikasutustasu laekumiseks 63 000 eurot.

Investeeringustegevuse tulud

Põhivara müük

Põhivara müügitulu on eelarves kavandatud 300 000 eurot. 2019. aastal oli eelarvesse planeeritud müügitulu 200 000 eurot.

Põhivara soetuseks saadav toetus

Eelarves on kavandatud tänavavalgustuse taristu arendamiseks SA Keskkonnainvesteeringute Keskuselt toetus 531 641 eurot, Rahandusministeeriumilt toetus hajaasustuse programmiks 150 000 eurot, Kuressaare Kultuurivara moodullava soetuseks toetus 50 000 eurot, Kultuuriministeeriumilt toetus kunstlume tootmiseks 40 000 ja Tuulte Roosi Lasteaia rekonstrueerimiseks toetus 298 500 eurot.

Finantstulud

Finantstuludena on kajastatud intressitulud. Intressituludena on 2020. aasta eelarvesse planeeritud 700 eurot intresse valla arvelduskontodelt.

KULUD VALDKONDADE LÕIKES

Põhitegevuskulude olulisemad muutused 2020. aastal

Valla 2020. aasta eelarve eelnõus on toodud võrdlusandmed Saaremaa Vallavolikogu 28. veebruari 2019 määrusega nr 1 kinnitatud Saaremaa valla 2019. aasta eelarvega. 2020. aasta eelarve kulud kajastavad 2019. aasta jooksul toimunud muudatusi ning tehtud muudatused avalduvad eelarvete võrdlusandmetes. Hallatava asutuse Kuressaare Linnateater asemel loodi Sihtasutus Kuressaare Teater. Uue hallatava asutusena loodi 2019. aastal Saaremaa Laste ja Perede Tugikeskus. Leisi piirkonna vee- ja kütteenuse osutamise seotud tulud ja kulud lähevad 2020. aasta eelarvest välja, sest teenuseid hakkavad osutama AS Kuressaare Soojus ja AS Kuressaare Veevärk.

Eelarve eelnõus on lasteaiaõpetajate töötasud arvatud lähtuvalt üldhariduskoolide 2020. aasta õpetajate palgamäärast 1 315 eurot. Lasteaiaõpetaja palgamäär on 1 184 eurot (90% õpetaja palgamäärast) ja magistrikraadiga lasteaiaõpetaja palgamäär on võrdne üldhariduskooli õpetaja palgamääraga. Üldhariduskoolide õpetajate palgamäärasid ei ole eelarve eelnõus korrigeeritud ja on 2019. aasta tasemel. Lasteaedade ja koolide õpetajate tööjõukulude erinev eelarvestamine tuleneb sellest, et lasteaia õpetajate tööjõukulude tõusu katab vald oma eelarve tuludest ning riigieelarve toetus lasteaiaõpetajate palgamäära suurenemisel ei kasva, aga õpetajate palgamäära tõusu katte tagab riigieelarve toetus. Riigieelarvelise toetuse suurus üldhariduskoolide tööjõukulude osas selgub 2020. aasta jaanuaris. Eelarve eelnõus on korrigeeritud rahvamajade juhtide palgamäärasid ja ringijuhtide tunnitasmäära. Eelarve eelnõus on alampalgamääraks arvestatud 584 eurot vastavalt Eesti Ametiühingute Keskliidu ja Eesti Tööandjate Keskliidu 25.11.2019 allkirjastatud kokkuleppele.

Eelarve eelnõus on majandamiskulud kavandatud eelkõige seadusjärgsete avalike teenuste osutamiseks. Arvestatud on lepinguliste kohustustega ning kaupade ja teenuste hinnatõusudega.

Toetuste osas lisandub tegevustoetus Sihtasutusele Kuressaare Teater, suurenevad sünnitoetus 400 euroni ja ranitsatoetus 200 euroni. Uusi toetuste liike 2020. aasta eelarvesse ei ole kavandatud.

Eelarve eelnõus on arvestatud kindlate riigieelarveliste toetustega 2019. aasta tasemel. 2019. aastast 2020. aastasse üleminevate projektide ja investeeringute kulud võetakse eelarvesse 2020. aasta I lisaeelarvega.

Üldised valitsussektori kulud

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
01- Üldised valitsussektori teenused		5 442 555	5 341 453	-101 102
Volikogu		239 415	235 505	-3 910
<i>sh töøjõukulud</i>		206 815	205 542	-1 273
<i>sh majandamiskulud</i>		32 600	29 963	-2 637
Vallavalitsus		4 786 758	4 808 598	21 840
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		14 175	15 750	1 575
<i>sh töøjõukulud</i>		3 764 060	3 861 428	97 368
<i>sh majandamiskulud</i>		1 008 523	930 220	-78 303
<i>sh muud kulud</i>		0	1 200	1 200
Kohaliku omavalitsuse üksuse reservfond		257 463	260 000	2 537
<i>sh muud kulud</i>		257 463	260 000	2 537
Muud üldised valitsussektori teenused		158 919	37 350	-121 569
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		35 737	37 350	1 613
<i>sh töøjõukulud</i>		103 182	0	-103 182
<i>sh majandamiskulud</i>		20 000	0	-20 000

Saaremaa Vallavalitsuse kui ametiasutuse koosseisus on 1. jaanuari 2020. aasta seisuga 167 teenistusk kohta. Neist 32 kohta kuulub teenuskeskuste koosseisu. Seega võrreldes alge koosseisuga on teenistuskohdade arv vähenenud 71 võrra. Enamik muudatusest on seotud hallatava asutuse Saaremaa Haldus ümberkujundamisega ja haldusülesannete suunamisega antud asutusele.

Vallavalitsuse liikmete töötasud ja volikogu kulud on kavandatud eelmise aasta tasemel. Vallavanema ja vallavalitsuse liikmete töötasu ja hüvitised on määratud Saaremaa Vallavolikogu 3. novembri 2017. aasta otsusega nr 7 „Vallavanemale ja abivallavanemale töötasu ning hüvitise määramine“. Samuti ei muudeta volikogu esimehe töötasu ning hüvitiste suurust ning volikogu ja volikogu komisjoni töö eest makstava tasu ja hüvitise suurust. Samadel alustel jätkatakse ka osavallakogude ja kogukonnakogu töö eest hüvitise maksmisega.

Vallavalitsuse kui ametiasutuse personalikuludes on kavandatud 3% suurune kasv. Nimetatud tõus toimub vallavalitsuse majanduskulude vähendamise arvelt. 2019. aastal olid personalikulud 2018. aasta tasemel.

Majandamiskulud vähenevad ligikaudu 80 000 euro võrra. Kõige suurema panuse sellesse annab administreerimiskulude vähendamine 37 000 euro võrra. Eelmise kahe aasta kogemus

võimaldab vallavalitsuse toimimiseks vajalikke kulusid paremini planeerida. Algsed kulud olid planeeritud ühinenud omavalitsuste vastavate kulude baasil.

Administreerimiskulude all on kõige enam vähenenud vallavalituse esindus- ja vastuvõtukulud. Üheks põhjuseks on valla ürituste tõhusam planeerimine. Samuti on võimalik rahastada maakonnaüleseid üritusi - konverentse, tunnustusüritusi ja muud asjakohast riigieelarvest eraldatud maakonna ühiste ülesannete eelarve raames. Sidekulude kokkuvõid on planeeritud läbi sooduspakettide kasutamise teenusepakkujalt AS Telia Eesti. Samuti vähenevad 2019. aasta tegelikest kuludest lähtuvalt eraldatavad vahendid bürootarvetele, trükistele, pangateenustele ja kingitustele.

Bürootarvetega varustamiseks korraldati 2019. aasta lõpul uus riigihange eelseisvaks kaheks aastaks. Trükistele ettenähtud kuludes kajastub jätkuvalt vallalehe „Saaremaa Teataja“ väljaandmine. Samuti võimaldatakse piirkondlike trükiste väljaandmist. Vallavalitsus kasutab ka eelseisval aastal meediamonitooringu teenust. Jätkub ühinenud valdade arhiivide korrastamine. Enamik kohalikest arhiividest on korrastatud ja toimetatud Kuressaares paiknevasse hoidlasse. Töö järgmises etapis tuleb arhiivis sisalduv ette valmistada riigiarhiivi üleandmiseks. Arvestades tegelikke kulusid kohtuvaidlustele, samuti notariaaltoimingutele on suurendatud juriidilistele teenustele ettenähtud vahendeid.

Lähetuskulusid on suurendatud lähtuvalt 2019. aasta reaalsetest kuludest. Selle arvelt on koolituskulusid mõnevõrra vähendatud, arvestades reaalselt eelarve täitmist kahel eelneval aastal. Koolituskulud jaotatakse struktuuriüksuste vahel nn pearaha põhimõttel, samuti on planeeritud kulud ühistele koolitustele.

Vallavalitsuse hoonete ülalpidamise kulusid on võimalik vähendada tulenevalt tegelikest kuludest, seda just Lossi 1 paikneva hoone arvelt. 2019. aasta eelarvesse võeti selle hoone kulud Riigi Kinnisvara AS-is kasutatava kulude arvestamise meetodika alusel. Sõidukite kulude kavandamisel on lähtutud, et vallavalitsuse teenistujate isikliku sõiduauto kasutamise hüvitis on samal 2019. aasta tasemel. Isikliku sõiduauto ametisõitudeks kasutamise hüvitis on 0,20 eurot/km kohta, töölt-koju sõidu hüvitis 0,07 eurot/km kohta.

Infotehnoloogiakulud on planeeritud eelmise aasta tasemel. 2020. aastal vahetatakse kasutusrendi teel välja 35 arvutit, samuti tasutakse renditud riistvara ja tarkvaralitsentside eest. IT - valdkonnas on kavandatud uute arendusprojektidena sotsiaalvaldkonna toetuste

menetlemise keskkonna loomine ja ühtse Saaremaa infoportaali kaasajastamine. Inventari kulud on planeeritud 2019. aastaga samal tasemel.

Meditsiini- ja hügieenikulude puhul on arvestatud kuludega tööandja kohustusest tagada teenistujate tervisekontroll. Samuti on arvestatud kompensatsiooniga teenistujatele seoses nägemisteravuse vähenemisega 100 euro ulatuses. Tervise edendamise eesmärgil tervise- ja spordikulude hüvitamiseks on kavandatud iga vallavalitsuse teenistuja kohta 60 eurot aastas. Vallavalitsuse muude kulude all on eelarvesse lisatud kulud riigilõivude tasumiseks.

Muude üldiste valitsemiskulude alt on eelarvest välja viidud 2019. aasta Riigikogu ja Europarlamendi valimiste korraldamisega seonduvad kulud. Jätkuvalt on eelarves kulud erinevate organisatsioonide liikmemaksudeks.

Avalik kord

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
03- Avalik kord ja julgeolek		74 895	53 447	-21 448
Politsei		9 600	5 000	-4 600
<i>sh majandamiskulud</i>		<i>9 600</i>	<i>5 000</i>	<i>-4 600</i>
Päästeteenused		21 495	18 447	-3 048
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		<i>15 245</i>	<i>15 245</i>	<i>0</i>
<i>sh majandamiskulud</i>		<i>6 250</i>	<i>3 202</i>	<i>-3 048</i>
Muu avalik kord		43 800	30 000	-13 800
<i>sh majandamiskulud</i>		<i>43 800</i>	<i>30 000</i>	<i>-13 800</i>

Eelarves on ette nähtud vahendid projekti „Meri ja mina ka!“ kuludeks summas 5 000 eurot. Projekti raames korraldab Kuressaare politseijaoskond interaktiivseid mereohutuse tunde noortele.

Päästeteenuste kuludena kajastatakse 2020. aastal Kihelkonna, Pöide, Leisi ja Kaarma piirkonna majandamiskulud ning Valjala ja Pihla piirkonna vabatahtlike päästjate komandodele ettenähtud toetused.

Muu avaliku korra kuludeks on planeeritud kulutused ulukite ohjamiseks summas 2 000 eurot, kriisireguleerimiseks 10 000 eurot, linnaruumi ja ürituste valveteenusteks 17 000 eurot. 2019. aastast ületulevad projektid kajastatakse 2020. aasta I lisaeelarvega.

Majandus

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
04- Majandus		3 930 228	3 768 636	-161 592
Maakorraldus		3 000	3 000	0
<i>sh majandamiskulud</i>		3 000	3 000	0
Muu energia- ja soojamajandus		25 000	0	-25 000
<i>sh majandamiskulud</i>		25 000	0	-25 000
Mineraalse toorme kaevandamine		40 000	14 000	-26 000
<i>sh majandamiskulud</i>		40 000	14 000	-26 000
Maanteetransport		683 670	675 000	-8 670
<i>sh tööjõukulud</i>		8 670	0	-8 670
<i>sh majandamiskulud</i>		675 000	675 000	0
Ühistranspordikorraldus		2 112 792	1 961 665	-151 127
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		2 107 692	1 901 875	-205 817
<i>sh majandamiskulud</i>		5 100	59 790	54 690
Veetransport		268 665	257 629	-11 036
<i>sh tööjõukulud</i>		63 865	73 028	9 163
<i>sh majandamiskulud</i>		204 800	184 101	-20 699
<i>sh muud kulud</i>		0	500	500
Kaubandus (autokauplused)		21 684	21 684	0
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		21 684	21 684	0
Turism		147 491	163 600	16 109
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		136 660	156 760	20 100
<i>sh tööjõukulud</i>		8 831	6 690	-2 141
<i>sh majandamiskulud</i>		2 000	150	-1 850
Üldmajanduslikud arendusprojektid		299 461	233 750	-65 711
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		70 973	83 643	12 670
<i>sh tööjõukulud</i>		72 603	35 323	-37 280
<i>sh majandamiskulud</i>		155 885	114 784	-41 101
Muu majandus (sh majanduse haldus)		328 465	438 308	109 843
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		0	17 200	17 200
<i>sh tööjõukulud</i>		35 965	0	-35 965
<i>sh majandamiskulud</i>		286 500	421 108	134 608
<i>sh muud kulud</i>		6 000	0	-6 000

Maakonna ühistranspordi toetuseks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumilt 2020. aasta eelarve tuludesse arvestatud 2 006 106 eurot ja kuludesse 1 961 665 eurot.

Teede ja tänavate hoolduseks on eelarves ette nähtud 675 000 eurot. Valla hoonete ja rajatiste remondiks on 2020. aasta eelarvesse kavandatud remondifond summas 125 000 eurot.

Projekti „Innovatsiooni saared„ ja „Coast4us“ kuludeks on 2020. aasta eelarvesse planeeritud kokku 51 523 eurot, millest projektide tööjõukulud on 35 323 eurot ja korralduskulud 16 200 eurot. Projekt „Innovatsiooni saared“ algas 2017. aastal ja lõpeb 2021. aastal ning projekt „Coast4us“ algas 2018. aastal ja lõpeb 2020. aastal.

Keskkonnakaitse

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
05- Keskkonnakaitse		1 780 341	1 798 221	17 880
Jäätmekäitlus		156 022	146 200	-9 822
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		<i>11 000</i>	<i>0</i>	<i>-11 000</i>
<i>sh majandamiskulud</i>		<i>145 022</i>	<i>146 200</i>	<i>1 178</i>
Avalike alade puhastus		1 561 319	1 589 021	27 702
<i>sh tööjõukulud</i>		<i>836 536</i>	<i>870 556</i>	<i>34 020</i>
<i>sh majandamiskulud</i>		<i>708 583</i>	<i>712 465</i>	<i>3 882</i>
<i>sh muud kulud</i>		<i>16 200</i>	<i>6 000</i>	<i>-10 200</i>
Heitveekäitlus		33 000	33 000	0
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		<i>33 000</i>	<i>33 000</i>	<i>0</i>
Haljastus		30 000	30 000	0
<i>sh majandamiskulud</i>		<i>30 000</i>	<i>30 000</i>	<i>0</i>

Jäätmekäitluse eelarvesse on planeeritud kulutused uurimis- ja arendustöödeks, Geodata programmi kuludeks, täiendavate prügikonteinerite soetamiseks ja olemasolevate osaliseks väljavahetamiseks, prügiveo kuludeks ja ohtlike jäätmete kampaania korraldamiseks. Võrreldes 2019. aastaga on eelarvest välja võetud Maasi Jäätmejaama osalustasu summas 11 000 eurot.

Avalike alade puhastuse eelarve kasv on tingitud peamiselt eelarve tegevusalade ümbertõstmisest. Eelmisel aastal eelarves kajastatud veevarustuse tööjõukulud on seoses ametikoha üleviimisega kajastatud Saaremaa Halduse eelarves.

Heitveekäitluse eelarvesse on kavandatud Kuresaare linna sadeveesüsteemide korrahoidmiseks 33 000 eurot.

Hallatavad asutused: Avalike alade puhastus

Kirje nimetus <i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
KURESSAARE LINNAMAJANDUS	674 542	714 291	39 749
<i>sh töäjõukulud</i>	367 856	357 856	-10 000
<i>sh majandamiskulud</i>	298 686	352 935	54 249
<i>sh muud kulud</i>	8 000	3 500	-4 500
SAAREMAA HALDUS	661 886	724 265	62 379
<i>sh töäjõukulud</i>	391 188	512 700	121 512
<i>sh majandamiskulud</i>	262 498	209 065	-53 433
<i>sh muud kulud</i>	8 200	2 500	-5 700

Avalike alade puhastuse tegevusalal kajastatud hallatavate asutuste kõige suuremaks muutuseks on Saaremaa Halduse palgafondi kasv seoses haldusülesannete suurenemisega ja 01.01.2020 kehtima hakkava vallavalitsuse kui ametiasutuse struktuuri muudatusega.

Elamu- ja kommunaalmajandus

Kirje nimetus <i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
06- Elamu- ja kommunaalmajandus	618 792	604 360	-14 432
Elamumajanduse arendamine	87 600	85 000	-2 600
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>	45 000	45 000	0
<i>sh majandamiskulud</i>	42 600	40 000	-2 600
Kommunaalmajanduse arendamine	10 000	4 000	-6 000
<i>sh majandamiskulud</i>	10 000	4 000	-6 000
Veevarustus	27 870	1 120	-26 750
<i>sh töäjõukulud</i>	8 670	0	-8 670
<i>sh majandamiskulud</i>	17 200	1 120	-16 080
<i>sh muud kulud</i>	2 000	0	-2 000
Tänavavalgustus	253 000	253 000	0
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>	47 000	47 000	0
<i>sh majandamiskulud</i>	206 000	206 000	0
Muu kommunaalmajanduse tegevus	240 322	261 240	20 918
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>	1 350	0	-1 350
<i>sh töäjõukulud</i>	140 972	174 240	33 268
<i>sh majandamiskulud</i>	98 000	87 000	-11 000

Hallatavad asutused: Elamu- ja kommunaalmajandus

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
SAAREMAA HALDUS		0	221 240	221 240
<i>sh tööjõukulud</i>		0	174 240	174 240
<i>sh majandamiskulud</i>		0	47 000	47 000

Elamumajanduse arendamine - 2020. aastal antavad toetused tegevuskuluks on samal tasemel 2019. aastaga. Toetusteks on planeeritud kortermajade hoovialade korrastamiseks 25 000 eurot ja restaureerimistöde toetuseks Kuressaare kesklinna muinsuskaitsealal 20 000 eurot. Valla omandis olevate eluruumide korrashoiuks on 2020. aastal kavandatud 40 000 eurot.

Veevarustuse tegevusalal kajastatakse Kihelkonna piirkonna pumpla majandamiskulusid. Palgafond on seoses struktuurimuudatustega üle viidud avalike alade puhastuse tegevusalale.

Tänavavalgustuse tegevusalal kajastatakse valla teede, tänavate ja muude avalike kohtade valgustuskulusid.

Muu kommunaalmajanduse tegevusalal kajastatakse kalmistute töötajate personalikulud summas 174 240 eurot ja kalmistute korrashoiukulud summas 47 000 eurot. Samal tegevusalal kajastatakse hulkivate loomade hoiu kulud summas 40 000 eurot.

Tervishoid

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
07- Tervishoid		4 021	3 521	-500
Üldmeditsiiniteenused		4 021	3 521	-500
<i>sh tööjõukulud</i>		321	321	0
<i>sh majandamiskulud</i>		3 700	3 200	-500

Üldmeditsiiniteenused eelarvesse on kavandatud Valjala ja Mustjala piirkonna perearstikeskuste ruumide majandamiskulud.

Vaba aeg ja kultuur

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
08- Vabaaeg, kultuur ja religioon		5 264 685	5 000 533	-264 152
Sporditegevus		1 228 744	1 224 624	-4 120
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		246 657	247 573	916
<i>sh töäjõukulud</i>		534 678	575 299	40 621
<i>sh majandamiskulud</i>		447 409	401 752	-45 657
Noorsootöö ja noortekeskused		558 721	675 130	116 409
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		236 507	354 591	118 084
<i>sh töäjõukulud</i>		209 818	220 197	10 379
<i>sh majandamiskulud</i>		112 396	100 342	-12 054
Vaba aja tegevused		282 027	234 880	-47 147
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		211 744	198 880	-12 864
<i>sh töäjõukulud</i>		6 690	0	-6 690
<i>sh majandamiskulud</i>		63 593	36 000	-27 593
Raamatukogud		1 028 707	1 022 043	-6 664
<i>sh töäjõukulud</i>		642 677	642 677	0
<i>sh majandamiskulud</i>		386 030	379 366	-6 664
Rahvakultuur		1 425 896	1 405 512	-20 384
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		1 807	0	-1 807
<i>sh töäjõukulud</i>		665 240	758 607	93 367
<i>sh majandamiskulud</i>		756 849	646 905	-109 944
<i>sh muud kulud</i>		2 000	0	-2 000
Teatrid		483 590	173 844	-309 746
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		0	173 844	173 844
<i>sh töäjõukulud</i>		258 511	0	-258 511
<i>sh majandamiskulud</i>		225 079	0	-225 079
Religiooni- ja muud ühiskonnateenused		38 000	38 000	0
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		38 000	38 000	0
Muu vaba aeg, kultuur, religioon, sh haldus		219 000	226 500	7 500
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		47 000	90 000	43 000
<i>sh majandamiskulud</i>		172 000	136 500	-35 500

Sporditegevus - Saaremaa Vallavalitsuse kultuuri- ja spordiosakonna sporditegevuse eelarve on kavandatud kogumahus 362 402 eurot, millest 27 529 eurot on Laimjala, Leisi, Mustjala, Pihla Salme ja Valjala piirkonna sporditöötajate töäjõukulud, 32 000 eurot renditasudeks Saaremaa Spordikoolile, 45 500 eurot piirkondlikeks spordikuludeks, 10 000 eurot Euroopa spordilinna üritustega seotud kuludeks, 5 000 eurot Tali- ja Suvemängude juubeliaasta mängudel osalemiseks, 5 950 eurot spordipreemiateks ja tunnustusürituseks ning 231 523 eurot spordi

projekti- ning tegevustoetusteks. Saaremaa Saarte Mängude Assotsiatsiooni osalustasu on 10 050 eurot. Valjala piirkonna terviseraja hoolduseks on ettenähtud 1 850 eurot.

Traditsioonilistest üritustes on 2020 aasta eelarves kavandatud toetada Saaremaa Ralli, Muhu Väina Regati, Saaremaa Kolme Päeva Jooksu, Ultima Thule maratoni, Väikese Väina Avavee Ujumise, korvpalli turniiri Suure Tõllu Cup, golfturniiri Kuressaare Open korraldamist.

Noorsootöö ja noortekeskused majandamiskulude eelarves on kavandatud noorte volikogu eelarve summas 1 000 eurot ja huvihariduse konverentsi eelarve summas 2 500 eurot. Riikliku huvihariduse toetus on 2020. aasta eelarves noorsootöö all kavandatud 274 295 eurot huvihariduse tegevuste ja projektide toetusteks. Huvihariduse toetustest hüvitatakse huvitegevuses osalemisega seonduvad transpordikulud ning huviringi osavõtutasud väikese sissetulekuga peredele. Hüvitamiste aluseks on Saaremaa Vallavolikogu 26. aprilli 2018. a määrus nr 1-2/21 „Huvihariduse ja huvitegevuse toetuse maksmise kord väikese sissetulekuga peredele“ ning Saaremaa Vallavolikogu 30. augusti 2018. a määrus nr 1-2/36 „Huvihariduses ja huvitegevuses osalemisega seotud transpordikulude hüvitamise kord“.

Saaremaa Vallavolikogu 30. augusti 2018. a määruse nr 1-2/38 „Laste ja noorte huvitegevuse toetamise kord erahuvikoolides ja spordiklubides“ alusel on noorsootöö eelarvesse kavandatud toetusteks 80 000 eurot.

Kultuuri- ja spordiosakonna kultuuritegevuse eelarve on kavandatud kogumahus 234 880 eurot. Eelarvesse on kavandatud maakondlike ürituste korraldamiseks 36 000 eurot. Kultuurivaldkonna preemiateks on planeeritud 2 380 eurot, projekti- ja tegevustoetusteks on kavandatud kokku 196 500 eurot.

Kultuurivaldkonna tunnustusteks on koostöös Kultuurkapitaliga planeeritud järgmised preemiad: Saaremaa Kunstipremia, mida antakse välja iga kahe aasta tagant, 500 eurot, Eerik Haameri nimeline kunstiauhind 1 500 eurot. Saaremaa Vallavalitsuse poolt antakse lisaks välja noore meremehe preemia 380 eurot. Hendrik Krummi nimeline kultuuripremia 1 500 eurot kajastatakse eelarves välja makstava toetusena, kuna vallapoolne preemia osa makstakse Eesti Kultuurkapitalile edasimaksmiseks preemia saajale.

Traditsioonilistest üritustes on 2020 aasta eelarves kavandatud toetada festivali I Land Sound, Saaremaa Ooperipäevi, Kuressaare Kammermuusika Päevi, Mustjala Festivali, Orhidee Festivali, Kuressaare Tänavafestivali, Jööri Folki, Saaremaa Toidufestivali ja Saaremaa Kalurite Päeva korraldamist.

Saaremaa Muuseumi tegevuse toetuseks on kavandatud 19 867 eurot, milles sisaldub muuseumi sihtasutuse nõukogu liikmete tasud, projektijuhi ja raamatupidaja palgakulud ja toetus lossipäevade korraldamiseks.

Teatri tegevusalal on 2020. aasta eelarvesse kavandatud Kuressaare Teater SA tegevustoetus ja nõukogu liikmete tasu kokku summas 173 844 eurot.

Religioon - valdkonna asutuste tegevuse toetamiseks on kavandatud 38 000 eurot.

Muu vaba aeg - toetusteks on kavandatud 90 000 eurot. Saaremaa valla hallatavate kultuuriasutuste eelarvetesse ei ole kavandatud remondikulud igale asutusele eraldi, vaid need on võetud eelarvesse kogusummas 120 000 eurot. Asutuste remonditaotlusi hindab ja korraldab vallavalitsuse kultuuri-ja spordiosakond. Küla- ja alevikurahadeks on kavandatud eelarves 40 000 eurot ning külaseltsidele projektitoetusteks 50 000 eurot. Eelnimetatud tegevuste aluseks on Saaremaa Vallavolikogu 29. august 2019. a määrus nr 1-2/30 „Mittetulundustegevuse toetamise kord.“

Hallatavad asutused: Sporditegevus

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
SAAREMAA SPORDIKOOL		787 709	777 390	-10 319
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		0	50	50
<i>sh tööjõukulud</i>		460 960	498 279	37 319
<i>sh majandamiskulud</i>		326 749	279 061	-47 688
KÄRLA SPORDIHALL		96 930	77 831	-19 099
<i>sh tööjõukulud</i>		48 770	49 490	720
<i>sh majandamiskulud</i>		48 160	28 341	-19 819

Saaremaa Spordikooli tööjõukuludes on kavandatud treenerite palgatõus osaliselt riiklikust huvihariduse toetusest. Kokku on tööjõukulude kasv 37 319 eurot. Kuna Spordikool on täielikult käibemaksukohustuslane, kajastatakse majandamiskulud ilma käibemaksuta. Võrreldes 2019. aasta eelarvega väheneb Saaremaa Spordikooli majanduskulude eelarve käibemaksu osa võrra. Saaremaa Spordikooli eelarvesse on lisatud 2 500 eurot Kudjape terviseraja hoolduseks.

Kärļa Spordihalli majandamiskulud on korrigeeritud vastavalt 2019. aasta tegelikele kuludele.

Korraldatavateks sporditegevusteks on eelarvesse kavandatud Valjala Rahvamajale 2 500 eurot, Tornimäe Rahvamajale 2 000 eurot ning Lümända Rahvamajale 2 500 eurot.

Hallatavad asutused: Noorsootöö ja noortekeskused

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
KURESSAARE AVATUD NOORTEKESKUS NOORTEJAAM		153 263	152 933	-330
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		0	143	143
<i>sh töäjõukulud</i>		115 122	115 828	706
<i>sh majandamiskulud</i>		38 141	36 962	-1 179
LÄÄNE-SAARE AVATUD NOORTEKESKUSED		108 529	99 253	-9 276
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		150	153	3
<i>sh töäjõukulud</i>		57 534	57 534	0
<i>sh majandamiskulud</i>		50 845	41 566	-9 279
ORISSAARE AVATUD NOORTEKESKUS		33 198	36 961	3 763
<i>sh töäjõukulud</i>		19 588	21 547	1 959
<i>sh majandamiskulud</i>		13 610	15 414	1 804
VALJALA RAHVAMAJA		7 600	9 729	2 129
<i>sh töäjõukulud</i>		5 860	8 429	2 569
<i>sh majandamiskulud</i>		1 740	1 300	-440
TORNIMÄE RAHVAMAJA		16 274	18 459	2 185
<i>sh töäjõukulud</i>		11 714	16 859	5 145
<i>sh majandamiskulud</i>		4 560	1 600	-2 960

2020. aasta eelarvesse on arvestatud vahendid rahvamajade juures tegutsevate noortekeskuste töötajatele. Majanduskulud on korrigeeritud vastavalt 2019. aasta tegelikele kuludele.

Hallatav asutus: Raamatukogud

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
SAARE MAAKONNA KESKRAAMATUKOGU		1 028 707	1 022 043	-6 664
<i>sh töäjõukulud</i>		642 677	642 677	0
<i>sh majandamiskulud</i>		386 030	379 366	-6 664

Saare Maakonna Keskraamatukogu koosseisu kuulub 26 haruraamatukogu. Majandamiskulusid on korrigeeritud vastavalt 2019. aasta tegelikele kuludele.

Hallatavad asutused: Rahvakultuur

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
ASTE RAHVAMAJA		93 669	93 826	157
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		1 500	0	-1 500
<i>sh tööjõukulud</i>		34 687	41 200	6 513
<i>sh majandamiskulud</i>		57 482	52 626	-4 856
EIKLA RAHVAMAJA		39 109	31 521	-7 588
<i>sh tööjõukulud</i>		15 614	13 286	-2 328
<i>sh majandamiskulud</i>		23 495	18 235	-5 260
KARJA RAHVAMAJA		20 875	12 159	-8 716
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		20	0	-20
<i>sh tööjõukulud</i>		13 112	1 472	-11 640
<i>sh majandamiskulud</i>		7 743	10 687	2 944
KIHELKONNA RAHVAMAJA		67 499	68 020	521
<i>sh tööjõukulud</i>		31 255	39 495	8 240
<i>sh majandamiskulud</i>		36 244	28 525	-7 719
KURESSAARE KULTUURIVARA		416 319	389 741	-26 578
<i>sh tööjõukulud</i>		204 089	237 641	33 552
<i>sh majandamiskulud</i>		210 230	152 100	-58 130
<i>sh muud kulud</i>		2 000	0	-2 000
KÄRLA RAHVAMAJA		97 880	90 775	-7 105
<i>sh tööjõukulud</i>		36 849	37 881	1 032
<i>sh majandamiskulud</i>		61 031	52 894	-8 137
LAIMJALA RAHVAMAJA		55 306	49 777	-5 529
<i>sh tööjõukulud</i>		27 215	29 898	2 683
<i>sh majandamiskulud</i>		28 091	19 879	-8 212
LÜMANDA RAHVAMAJA		87 236	105 508	18 272
<i>sh tööjõukulud</i>		20 472	24 146	3 674
<i>sh majandamiskulud</i>		66 764	81 362	14 598
TORNIMÄE RAHVAMAJA		76 470	77 469	999
<i>sh tööjõukulud</i>		30 298	41 815	11 517
<i>sh majandamiskulud</i>		46 172	35 654	-10 518
VALJALA RAHVAMAJA		56 912	55 424	-1 488
<i>sh tööjõukulud</i>		38 518	34 557	-3 961
<i>sh majandamiskulud</i>		18 394	20 867	2 473

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
MUSTJALA RAHVAMAJA		35 805	37 198	1 393
<i>sh tööjõukulud</i>		22 934	25 023	2 089
<i>sh majandamiskulud</i>		12 871	12 175	-696
RAHVAMAJA "NASVA KLUBI"		67 066	68 489	1 423
<i>sh tööjõukulud</i>		39 333	43 664	4 331
<i>sh majandamiskulud</i>		27 733	24 825	-2 908
ORISSAARE KULTUURIMAJA		70 871	76 876	6 005
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		250	0	-250
<i>sh tööjõukulud</i>		35 430	48 610	13 180
<i>sh majandamiskulud</i>		35 191	28 266	-6 925
PÄRSAMA RAHVAMAJA		56 261	55 069	-1 192
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		37	0	-37
<i>sh tööjõukulud</i>		28 544	32 160	3 616
<i>sh majandamiskulud</i>		27 680	22 909	-4 771
SALME RAHVAMAJA		89 333	87 606	-1 727
<i>sh tööjõukulud</i>		35 741	41 834	6 093
<i>sh majandamiskulud</i>		53 592	45 772	-7 820
SANDLA RAHVAMAJA		41 554	40 028	-1 526
<i>sh tööjõukulud</i>		27 268	28 806	1 538
<i>sh majandamiskulud</i>		14 286	11 222	-3 064
TARITU RAHVAMAJA		39 210	37 996	-1 214
<i>sh tööjõukulud</i>		20 060	20 166	106
<i>sh majandamiskulud</i>		19 150	17 830	-1 320

Kultuurimajade ja rahvamajade tööjõukuludesse on kavandatud asutuste juhtide ja ringijuhtide palkade ühtlustamine ning alampalgamäära muutus. Majandamiskulud on korrigeeritud vastavalt 2019. aasta tegelikele kuludele. Kuressaare Kultuurivara eelarvesse on kavandatud kulud Saaremaa Vallavolikogu esimehe ja Saaremaa vallavanema vabariigi aastapäeva vastuvõtu korraldamine kogusummas 20 000 eurot.

Haridus

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
09- Haridus		22 977 370	23 849 957	872 587
Alusharidus (lasteaiad)		6 505 198	6 661 549	156 351
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		350 780	361 926	11 146
<i>sh tööjõukulud</i>		5 074 715	5 304 670	229 955
<i>sh majandamiskulud</i>		1 079 703	994 953	-84 750
Põhi- ja üldkeskharidus		12 252 885	12 207 994	-44 891
<i>sh tööjõukulud</i>		9 968 247	10 064 684	96 437
<i>sh majandamiskulud</i>		2 267 638	2 143 310	-124 328
<i>sh muud kulud</i>		17 000	0	-17 000
Üldkeskhariduse õpetajate tööjõukulud		1 191 566	1 110 330	-81 236
<i>sh tööjõukulud</i>		1 191 566	1 110 330	-81 236
Noorte huviharidus ja huvitegevus		882 584	900 171	17 587
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		0	721	721
<i>sh tööjõukulud</i>		725 724	783 552	57 828
<i>sh majandamiskulud</i>		156 860	115 898	-40 962
Koolitransport		301 675	278 959	-22 716
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		2 927	200	-2 727
<i>sh tööjõukulud</i>		80 524	80 879	355
<i>sh majandamiskulud</i>		218 224	197 880	-20 344
Koolitoit		1 429 921	1 353 995	-75 926
<i>sh tööjõukulud</i>		546 993	555 697	8 704
<i>sh majandamiskulud</i>		871 028	798 298	-72 730
<i>sh muud kulud</i>		11 900	0	-11 900
Õomaja		87 084	75 222	-11 862
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		35 000	25 000	-10 000
<i>sh tööjõukulud</i>		31 181	31 181	0
<i>sh majandamiskulud</i>		20 303	19 041	-1 262
<i>sh muud kulud</i>		600	0	-600
Hariduse abiteenused		0	883 977	883 977
<i>sh tööjõukulud</i>		0	813 477	813 477
<i>sh majandamiskulud</i>		0	70 500	70 500
Muu haridus, sh hariduse haldus		326 457	377 760	51 303
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		61 625	82 760	21 135
<i>sh majandamiskulud</i>		264 832	295 000	30 168

Alusharidus - Saaremaa valla lasteaedades on 10. oktoobri 2019 seisuga kokku 1 330 last. Lasteaiaõpetaja palgamäär on 2020. aastal 90% üldhariduskooli õpetaja palgamäärast, magistrikraadiga lasteaia õpetaja palgamäär on üldhariduskooli õpetaja palgamääraga võrdustatud. Üldhariduskooli õpetaja palgamääraks on 2020. aastal riiklikult planeeritud 1 315 eurot ning lasteaia õpetaja uus palgamäär sellest lähtuvalt 1 184 eurot, mis on 5,2% suurem kui 2019. aastal. Lasteaia õpetaja abide palgamääraks on jätkuvalt kavandatud 700 eurot. Võrreldes 2019. aastaga kasvab lasteaedade tööjõukulu sellest lähtuvalt 229 955 eurot. Alushariduse majandamiskulud vähenevad seoses kulude planeerimise aluseks võetud normatiivide korrigeerimisega. Eelarvesse on kavandatud kulud teiste kohaliku omavalitsuse üksustega lasteaiakohtade osas arveldamiseks 40 000 eurot.

Kuressaare eralasteaia Kõige Suurem Sõber ja Saarepiiga Koolitus MTÜ eralasteaia toetus on arvatud 2019. aastal kehtiva lasteaedade ühe lapse maksumuse alusel. Eralasteaedade toetus on 90% lasteaia kohtasust lapse kohta, mis on järgnevas aastaks kokku arvestatud 310 726 eurot. MTÜ-s Metsküla Lastehoid on 20 last ning toetuseks on kavandatud 51 200 eurot ning majandamiskulusid kaetakse 2 550 euro ulatuses.

Üldhariduskoolid - Õpetajate tööjõukulude arvutamise aluseks on võetud 2019. aasta sügisene õpilaste arv ja 2019. aastal kehtiv õpetaja palgamäär. 2020. aasta tegeliku palgamääraga kaasnev personali kulude kasv selgub lisaeelarve ajaks. Majandamiskuludes on riigieelarvelised eraldised õpetajate koolituskuludeks ja õppevahenditele kavandatud 2019. aasta tasemel. Sarnaselt alusharidusega, on majandamiskulude arvestuse aluseks võetud normatiivide korrigeerimine tinginud majandamiskulude kokkuhoiu. Koolide osas teiste kohalike omavalitsustega arvlemiseks on kavandatud 65 000 eurot.

Huvikoolid - Kuressaare Muusikakooli ja Orissaare Muusikakooli palgakulude kasv on tingitud koosseisude muutmisest. Osaliselt kaetakse see riiklikust huvihariduse toetusest.

Koolitransport - Laimjala, Leisi, Kaarma, Mustjala ja Pihla piirkonnas on õpilasliini tarbeks oma buss ja bussijuhid. Bussijuhtide puhul on eelarves kavandatud tööjõukulud 2019. aasta määraga. Lisaks valla õpilasliinidele on eelarves kavandatud õpilasliinide hanke alusel ja asendustranspordiks 100 000 eurot. Valla väikebussidega tehtavate õpilaste sõitude kuludeks on arvestatud 3 000 eurot. Kokku on 2019. aasta eelarves kavandatud koolitranspordile 278 959 eurot.

Koolitoit - Koolilõuna riiklik toetus on kavandatud 2019. aasta tasemel. Personalikuludesse on lisatud omatulist kaetav töötasude suurenemine.

Öömaja - Õpilaste majutuse toetuseks on vastavalt 2019. aasta tegelikule vajadusele kavandatud 2020. aasta eelarves 25 000 eurot.

Hariduse abiteenused - Eelarvesse on lisatud Saaremaa Laste ja Perede Tugikeskus. Personalikuludes on 2019. aastal loodud uute ametikohtade töötasu ja maksud ning tugispetsialistide kulud, mis kajastati 2019. aastal lasteaedade ja koolide eelarves 8 kuu ulatuses.

Muu haridus - Haridusvaldkonna hallatavate asutuste remondifondiks on planeeritud 230 000 eurot. Valdkonna IT- ühishangete teostamiseks on kavandatud jätkuvalt 25 000 eurot ja administreerimiskuludeks 22 000 eurot. Üritusteks on kavandatud 16 000 eurot. Muutus võrreldes 2019. aastaga on tingitud hallatavate asutuste tähtpäevade korraldamiseks eraldatud raha suurenemisest. Vastavalt lepingule on jätkuvalt TTÜ Eesti Mereakadeemia meremajanduse keskusele tegevustoetusena kavandatud 50 000 eurot ning MTÜ Ösel Studiumile 4 000 eurot. Eelarvesse on lisatud omaosalus Tallinna Tehnikaülikoolile meretoorme õppe toetamiseks.

Hallatavad asutused: Alusharidus

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
ASTE LASTEAED MÕMMIK		414 284	409 536	-4 748
<i>sh töøjõukulud</i>		340 323	348 102	7 779
<i>sh majandamiskulud</i>		73 961	61 434	-12 527
KURESSAARE IDA-NIIDU LASTEAED		845 942	905 004	59 062
<i>sh töøjõukulud</i>		707 662	777 583	69 921
<i>sh majandamiskulud</i>		138 280	127 421	-10 859
KURESSAARE PARGI LASTEAED		450 257	505 627	55 370
<i>sh töøjõukulud</i>		352 756	423 741	70 985
<i>sh majandamiskulud</i>		97 501	81 886	-15 615
KURESSAARE RISTIKU LASTEAED		824 441	837 053	12 612
<i>sh töøjõukulud</i>		696 679	705 522	8 843
<i>sh majandamiskulud</i>		127 762	131 531	3 769

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
KURESSAARE ROHU LASTEAED		671 524	655 328	-16 196
<i>sh tööjõukulud</i>		567 205	560 067	-7 138
<i>sh majandamiskulud</i>		104 319	95 261	-9 058
KURESSAARE TUULTE ROOSI LASTEAED		521 509	524 171	2 662
<i>sh tööjõukulud</i>		424 661	434 374	9 713
<i>sh majandamiskulud</i>		96 848	89 797	-7 051
KÄRLA LASTEAED		339 376	352 921	13 545
<i>sh tööjõukulud</i>		274 574	298 117	23 543
<i>sh majandamiskulud</i>		64 802	54 804	-9 998
LÜMANDA KARU-KATI LASTEAED		196 706	196 072	-634
<i>sh tööjõukulud</i>		160 246	164 011	3 765
<i>sh majandamiskulud</i>		36 460	32 061	-4 399
ORISSAARE LASTEAED PÄIKESEKIIR		378 571	328 769	-49 802
<i>sh tööjõukulud</i>		273 790	278 565	4 775
<i>sh majandamiskulud</i>		104 781	50 204	-54 577
PÄRSAMA LASTEAED		322 180	409 874	87 694
<i>sh tööjõukulud</i>		268 836	296 897	28 061
<i>sh majandamiskulud</i>		53 344	112 977	59 633
SALME LASTEAED		226 213	228 255	2 042
<i>sh tööjõukulud</i>		184 628	192 800	8 172
<i>sh majandamiskulud</i>		41 585	35 455	-6 130
TORNIMÄE LASTEAED		167 349	143 062	-24 287
<i>sh tööjõukulud</i>		141 092	122 295	-18 797
<i>sh majandamiskulud</i>		26 257	20 767	-5 490
VALJALA LASTEAED		314 458	388 559	74 101
<i>sh tööjõukulud</i>		255 499	329 754	74 255
<i>sh majandamiskulud</i>		58 959	58 805	-154

Hallatavad asutused: Lasteaed-alkkoolid

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
KAALI KOOL		357 689	326 269	-31 420
<i>sh töøjõukulud</i>		307 568	280 088	-27 480
<i>sh majandamiskulud</i>		50 121	46 181	-3 940
KAHTLA LASTEAED-PÕHIKOOL		298 580	318 279	19 699
<i>sh töøjõukulud</i>		241 293	265 860	24 567
<i>sh majandamiskulud</i>		57 287	52 419	-4 868
KIHELKONNA KOOL		251 715	284 648	32 933
<i>sh töøjõukulud</i>		199 625	229 684	30 059
<i>sh majandamiskulud</i>		52 090	54 964	2 874
MUSTJALA LASTEAED-PÕHIKOOL		404 085	440 146	36 061
<i>sh töøjõukulud</i>		343 449	375 293	31 844
<i>sh majandamiskulud</i>		60 636	64 853	4 217
PIHTLA KOOL		301 160	293 491	-7 669
<i>sh töøjõukulud</i>		252 427	253 512	1 085
<i>sh majandamiskulud</i>		48 733	39 979	-8 754

Hallatavad asutused: Põhikoolid

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
ASTE PÕHIKOOL		631 746	640 744	8 998
<i>sh töøjõukulud</i>		514 749	526 181	11 432
<i>sh majandamiskulud</i>		116 997	114 563	-2 434
KURESSAARE VANALINNA KOOL		1 158 622	1 134 742	-23 880
<i>sh töøjõukulud</i>		956 884	960 536	3 652
<i>sh majandamiskulud</i>		201 738	174 206	-27 532
KÄRLA PÕHIKOOL		613 996	582 124	-31 872
<i>sh töøjõukulud</i>		520 067	502 341	-17 726
<i>sh majandamiskulud</i>		93 929	79 783	-14 146
LEISI KOOL		890 317	846 421	-43 896
<i>sh töøjõukulud</i>		668 785	643 399	-25 386
<i>sh majandamiskulud</i>		221 532	203 022	-18 510
LÜMANDA PÕHIKOOL		509 222	456 140	-53 082
<i>sh töøjõukulud</i>		429 176	383 963	-45 213
<i>sh majandamiskulud</i>		80 046	72 177	-7 869
SALME PÕHIKOOL		605 143	619 863	14 720
<i>sh töøjõukulud</i>		494 296	512 428	18 132
<i>sh majandamiskulud</i>		110 847	107 435	-3 412

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
TORNIMÄE PÕHIKOOL		362 771	322 139	-40 632
<i>sh tööjõukulud</i>		288 525	250 350	-38 175
<i>sh majandamiskulud</i>		74 246	71 789	-2 457
VALJALA PÕHIKOOL		622 109	617 780	-4 329
<i>sh tööjõukulud</i>		492 620	491 371	-1 249
<i>sh majandamiskulud</i>		129 489	126 409	-3 080

Hallatavad asutused: Gümnaasiumid

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
KURESSAARE GÜMNAASIUM		3 142 504	3 067 783	-74 721
<i>sh tööjõukulud</i>		2 498 856	2 499 285	429
<i>sh majandamiskulud</i>		622 648	568 498	-54 150
<i>sh muud kulud</i>		21 000	0	-21 000
KURESSAARE TÄISKASVANUTE GÜMNAASIUM		506 129	489 095	-17 034
<i>sh tööjõukulud</i>		437 034	426 833	-10 201
<i>sh majandamiskulud</i>		69 095	62 262	-6 833
ORISSAARE GÜMNAASIUM		1 010 637	1 008 526	-2 111
<i>sh tööjõukulud</i>		795 876	808 891	13 015
<i>sh majandamiskulud</i>		213 361	199 635	-13 726
<i>sh muud kulud</i>		1 400	0	-1 400
SAAREMAA ÜHISGÜMNAASIUM		2 644 307	2 756 692	112 385
<i>sh tööjõukulud</i>		2 146 741	2 248 216	101 475
<i>sh majandamiskulud</i>		490 466	508 476	18 010
<i>sh muud kulud</i>		7 100	0	-7 100

Hallatavad asutused: Hariduse abiteenused

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
SAAREMAA LASTE JA PEREDE TUGIKESKUS		0	883 977	883 977
<i>sh tööjõukulud</i>		0	813 477	813 477
<i>sh majandamiskulud</i>		0	70 500	70 500

Hallatavad asutused: Noorte huviharidus

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
KURESSAARE KUNSTIKOOL		77 220	81 105	3 885
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		0	50	50
<i>sh tööjõukulud</i>		62 362	63 020	658
<i>sh majandamiskulud</i>		14 858	18 035	3 177
KURESSAARE MUUSIKAKOOL		502 798	533 005	30 207
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		0	399	399
<i>sh tööjõukulud</i>		447 400	473 181	25 781
<i>sh majandamiskulud</i>		55 398	59 425	4 027
KÄRLA MUUSIKAKOOL		57 831	56 646	-1 185
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		0	64	64
<i>sh tööjõukulud</i>		52 351	52 182	-169
<i>sh majandamiskulud</i>		5 480	4 400	-1 080
ORISSAARE MUUSIKAKOOL		194 735	228 415	33 680
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		0	208	208
<i>sh tööjõukulud</i>		163 611	195 169	31 558
<i>sh majandamiskulud</i>		31 124	33 038	1 914

Sotsiaalne kaitse

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
10- Sotsiaalne kaitse		3 826 609	4 221 032	394 423
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse		411 625	503 253	91 628
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		100 700	143 700	43 000
<i>sh töøjõukulud</i>		36 877	35 323	-1554
<i>sh majandamiskulud</i>		274 048	324 230	50 182
Eakate sotsiaalhoolekandeesutused		1 879 631	2 210 716	331 085
<i>sh töøjõukulud</i>		1 221 997	1 371 340	149 343
<i>sh majandamiskulud</i>		650 634	839 376	188 742
<i>sh muud kulud</i>		7 000	0	-7 000
Muu eakate sotsiaalne kaitse		50 600	33 000	-17 600
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		15 600	0	-15 600
<i>sh majandamiskulud</i>		35 000	33 000	-2 000
Laste ja noorte sotsiaalhoolekandeesutused		527 471	531 202	3 731
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		1 200	1 200	0
<i>sh töøjõukulud</i>		440 288	436 156	-4 132
<i>sh majandamiskulud</i>		85 983	93 846	7 863
Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse		729 539	661 962	-67 577
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		480 739	464 819	-15 920
<i>sh töøjõukulud</i>		12 002	8 697	-3 305
<i>sh majandamiskulud</i>		236 798	188 446	-48 352
Töötute sotsiaalne kaitse		15 000	15 000	0
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		15 000	15 000	0
Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele		10 000	10 000	0
<i>sh majandamiskulud</i>		10 000	10 000	0
Riiklik toimetulekutoetus		152 743	208 899	56 156
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		152 743	208 899	56 156
Muu sotsiaalne kaitse		50 000	47 000	-3 000
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		18 000	27 000	9 000
<i>sh majandamiskulud</i>		32 000	20 000	-12 000

Puuetega isikute sotsiaalteenuste eelarvesse on kavandatud 125 031 eurot, sh viipekeele teenus, kuulmisnõustamise teenus, isikliku abistaja teenus, tugiteenused, puuetega laste hooldus- ja rehabilitatsiooni teenused, sotsiaaltransport ning igapäevaelu toetamise teenus. Puuetega inimeste, sh puudega isiku hooldaja toetusteks planeeritud kokku 95 000 eurot. Sotsiaaltranspordi projekti töøjõuludeks on 35 323 eurot ja majandamiskuludeks 199 199 eurot.

Eakate sotsiaalhoolekande eelarves on kavandatud hooldekodude teenuste kohatasudeks teistes Eesti hoolekandeesutustes 300 000 eurot.

Eakate muu sotsiaalse kaitse eelarves on kavandatud 33 000 eurot, sh eakate tähtpäevade ja ürituste kulud, eakate ja valla sotsiaaltöötajate töösõitude kütusekulud.

Muu perekondade ja laste sotsiaalse kaitse eelarve teenusteks on kavandatud 188 446 eurot, sh on laste turvakodu teenus, lapsehoiuteenus, asenduskodu teenus, tugiisikuteenus, pereteenused, laste hoolekande programmid ning toidupanga majanduskulud.

Toetuseid on eelarves kavandatud kokku 464 819 eurot, millest moodustab sünnitoetus 128 000 eurot (2020. aastal 400 eurot lapsele, 2019. aastal 380 eurot lapsele), ranitsatoetus 66 000 eurot (2020. aastal 200 eurot lapsele, 2019. aastal 175 eurot), hoolduspere toetus 22 500 eurot, erakorraline toetus 23 000 eurot ja sissetulekust sõltuv toetus 120 000 eurot. Matusetoetuseks on arvestatud riigieelarve vahendite toel 2019. aasta tasemel 105 319 eurot.

Riikliku toimetulekutoetuse summa on eelarves kavandatud 2019. aasta tasemel 208 899 eurot. Muu sotsiaalse kaitse eelarves on kavandatud sotsiaalkorterite majandamiskulud, elektriautode kulud, sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna projektitoetusteks 16 008 eurot ning Kuressaare Haigla tegevustoetuseks 9 000 eurot. Tegevustoetusena on planeeritud eelarvesse Saaremaa Puuetega Inimeste Koda MTÜ, Lääne-Saare Hoolekanne SA eestkosteteenuse, Saare Maakonna Invaühingu ning Saaremaa Lasterikaste Perede Ühenduse toetus. Randvere Tööõppekeskuse tegevustoetuseks vastavalt vara tasuta kasutamise lepingule on 2020. aasta eelarves kavandatud 15 000 eurot.

Hallatavad asutused: Eakate sotsiaalhoolekande asutused

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
KIHELKONNA HOOLDEKODU		312 000	359 040	47 040
<i>sh tööjõukulud</i>		205 258	238 485	33 227
<i>sh majandamiskulud</i>		106 742	120 555	13 813
KURESSAARE HOOLEKANNE		718 885	902 952	184 067
<i>sh tööjõukulud</i>		560 483	700 305	139 822
<i>sh majandamiskulud</i>		151 402	202 647	51 245
<i>sh muud kulud</i>		7 000	0	-7 000
PÄRSAMA HOOLDEKODU		464 939	495 108	30 169
<i>sh tööjõukulud</i>		328 439	327 102	-1 337
<i>sh majandamiskulud</i>		136 500	168 006	31 506

Kuressaare Hoolekanne osutab teenuseid Kuressaares, Sandlas, Pähklas ja Valjalas. Tööjõukulude kasv 2020. aastal tuleneb palgamäärade korrigeerimisest ning viie uue tugiisiku töökoha loomisest. Majanduskulude kasv tuleneb sõidukite ülalpidamiskulude suurenemisest.

2019. aastal võeti kasutusrendile 7 uut sõidukit Peugeot Rifter eelkõige maapiirkondade transpordiühenduse stabiilsuse suurendamiseks.

Pärsama Hooldekodu on isemajandav hallatav asutus. 2020. aasta eelarve eelnõus on kavandatud kohatasu tõus 10,8% ning tasu suuruseks on 720 eurot. 2019. aastal on kohatasu 650 eurot. Majandamiskulude kasv tuleb toidukulude kasvust.

Kihelkonna Hooldekodu on isemajandav hallatav asutus. 2020. aasta eelarve eelnõus on kavandatud kohatasu tõus 4,6% ning tasu suuruseks 680 eurot. 2019. aastal on kohatasu suuruseks 650 eurot. Kihelkonna Hooldekodu tööjõukulude kasv tuleneb palgamäärade korrigeerimisest. Majandamiskuludes on arvestatud hoone majandamiskulude ja toidukulude kasvuga ning kõnnitee korrastamisega.

Hallatav asutus: Laste ja noorte sotsiaalhoolekande asutus

Kirje nimetus	<i>eurodes</i>	Eelarve 2019	Eelarve 2020	Muutus
KURESSAARE PEREKODU		552 471	531 202	-21 269
<i>sh antavad toetused tegevuskuludeks</i>		1 200	1 200	0
<i>sh tööjõukulud</i>		452 290	436 156	-16 134
<i>sh majandamiskulud</i>		98 981	93 846	-5 135

Kuressaare Perekodu põhitegevuseks on Saare maakonna lastele hoolekandeteenuste (asenduskodu-, lapsehoiu- ja rehabilitatsiooniteenuse) pakkumine. Lisaks põhitegevusele osales Kuressaare Perekodu Sotsiaalkindlustusameti poolt välja kuulutatud hankes „Raske ja sügava puudega lastele tugiteenuste (lapsehoiu-, tugiisiku- ja transporditeenuse) pakkumiseks”. Leping Sotsiaalkindlustusametiga sõlmiti aastateks 2018 - 2020. Projekt võimaldab arendada puuetega lastele pakutavaid teenuseid ning koolitada teenust osutavaid spetsialiste. Kuressaare Perekodu tööjõukulude ja majandamiskulude vähenemine 2020. aastal tuleneb eelpoolnimetatud projekti lõppetapist, kui vähenevad ka projekti tulud. Asenduskoduteenust osutatakse kahes peremajas, millest ühes elavad raske ja sügava liitpuudega lapsed/noored ning nendega koos ka lapsehoiuteenuse lapsed, kes on nädalahoius (suure hoolduskoormusega lapsed). Teises peremajas on tavalapsed ja kerge vaimupuudega lapsed. Asenduskoduteenusel on kümme last.

FINANTSEERIMISTEGEVUS**Saaremaa valla 2020. aasta eelarve finantseerimistegevuse kulud**

	Laenud	Lepingu- järgne laenusumma	EURODES			
			2019	2020	2021...	Kokku
Kihelkonna	Swedbank AS, nr 12-081592-JI/19.12.2012	127 000	16 933	16 933	0	33 866
	Danske Pank AS, nr KL-1580317KI/15.03.2017	950 000	68 470	68 469	744 594	881 533
Kuressaare	Nordea Bank leping nr 0932282158003	853 000	86 016	86 016	258 056	430 088
	Danske Bank AS Eesti filiaal leping KL-250806KG	327 960	34 620	34 674	23 146	92 440
	Danske Bank AS Eesti filiaal leping KL-090207KG	108 033	6 382	6 421	53 026	65 829
	Danske Bank AS Eesti filiaal leping KL-250806SU	327 327	38 657	25 820	0	64 477
	Danske Bank AS Eesti filiaal leping KL-250615KU	5 000 000	515 655	515 655	2 320 448	3 351 759
	Danske Bank leping KL-120617 KU	3 500 000	358 696	358 696	2 331 522	3 048 913
Laimjala	Swedbank AS 13-059861-JI	100 000	10 293	10 516	29 667	50 477
	Swedbank AS 15-059219-JI	70 000	6 942	7 050	33 101	47 093
	Swedbank AS 16-064720-JI	160 000	15 593	15 828	92 954	124 374
	Swedbank AS 16-130891-JI	140 000	13 457	13 659	86 487	113 603
	Swedbank AS 17-136246-Ji	40 000	3 746	3 817	28 157	35 720
Leisi	AS SEB Pank nr 2012015751 27.07.2012	167 300	18 589	18 589	29 432	66 610
	Danskebank laenuleping nr KL-190814LE	200 000	13 679	13 679	117 926	145 284
	Swedbank AS nr 17-105004-JI	400 000	43 636	43 636	290 909	378 182
Lääne-Saare	Swedbank AS 06-064375-JI	241 266	16 954	17 662	64 493	99 109
	AS SEB Pank 2007031950	766 940	52 291	52 291	87 152	191 734
	Danske Bank A/S Eesti filiaal KL-210617LA	7 840 000	495 785	495 785	5 701 525	6 693 095
Mustjala	Nordea Bank AB Estonia	300 000	30 000	30 000	180 000	240 000
Orissaare	Danske Pank leping KL-290905OR	239 401	87 161	65 431	0	152 592
	Danske Pank KL-250515OR	631 000	28 800	50 700	523 300	602 800
	Danske Pank KL-261015OR	167 700	7 800	14 400	137 700	159 900
Pihla	AS SEB Pank, leping 2013026079	140 000	14 364	14 364	39 452	68 180
	AS SEB Pank, leping 2016011272	175 000	24 996	24 996	75 016	125 008
	AS SEB Pank, leping 2017013692	350 000	36 842	36 842	239 474	313 158
Pöide	AS SEB Pank	400 000	39 416	39 416	249 637	328 469
Saaremaa	AS SEB Pank leping 2019009313	3 500 000	111 551	337 946	3 050 503	3 500 000
	Laen 2019	6 500 000	0	609 928	5 890 072	6 500 000
	UUS laen 2020	5 500 000	0	275 000	5 225 000	5 500 000
Salme	AS SEB leping nr 2016014010	300 000	33 410	33 410	187 936	254 756
	AS SEB leping nr 2015028029	150 000	37 716	31 586	0	69 302
	AS SEB leping nr 2012014811	150 000	17 227	17 227	26 409	60 863
	AS SEB leping nr 2008012233	67 110	4 900	4 900	11 843	21 643
	AS SEB leping nr 2006000400	191 735	15 384	15 419	0	30 803
	AS SEB leping nr 2005010423	127 910	10 260	4 441	0	14 701
Torgu	Swedbank AS 17-091393-JI-1	190 000	22 136	22 136	123 592	167 864
Valjala	Swedbank AS 15-100102-JI	51 089	17 517	16 057	0	33 574
	Swedbank AS 16-096630-JI	271 957	31 517	30 788	179 594	241 898
	AS SEB 2017020589	93 767	19 729	19 729	34 525	73 983
	Kokku laenud	40 815 495	2 407 122	3 499 912	28 466 645	34 373 679
	Kapitalirendid					
Kihelkonna	DNB Pank AS , nr 390613/18.12.2015	11 986	2 053	2 090	0	4 143
Kuressaare	Laadur Avant	44 256	6 969	7 148	11 204	25 322
	Traktor John Deere 4066R (2018 uus)	64 800	9 368	9 556	28 132	47 057
	Traktor John Deere	126 506	16 016	0	0	16 016
	Bucher Citycat	167 728	25 258	25 965	44 902	96 125
	SEB Liising AS	6 240	2 715	2 621	904	6 240
	Kokku kapitalirendid	421 516	62 380	47 381	85 141	194 902
Kokku		41 237 011	2 469 502	3 547 293	28 551 786	34 568 581

Lisa 1 „Saaremaa valla 2020. aasta eelarve“ seletuskirja eelnõule

Vastavalt kohaliku omavalitsuse finantskorralduse seaduse § 22 lõikele 2¹ esitatakse eelarve eelnõu ja seletuskiri arvamuse avaldamiseks osavallakogudele. Arvamused tuleb lisada volikogule esitatava eelarve eelnõu seletuskirjale. Saaremaa valla kogukonna- ja osavallakogude (edaspidi *kogude*) eelarvearutelude koosolekud toimusid ajavahemikul 7. – 13. november.

Kogudele selgitati vallaeelarve ülesehitust ja koostamise põhimõtteid. Arutelude käigus selgitati teatud eelarveartiklite kulude suurust, samuti valla võimalusi teatud objekte või eelarve kulukohti rahastada. Valdavalt võeti esitatud seisukohad kogude poolt teadmiseks.

Märgiti ära vajadus pidada arvestust piirkondadesse investeringute ja jooksvate tööde tegemise üle. Vallavalitsus peab hetkel arvestust piirkondadesse antavate investeringute üle. Järgmisel aastal kasutusele võetav tarkvaraprogramm eelarve planeerimiseks, täitmiseks ja jälgimiseks võimaldab seda tööd lihtsustada.

Sooviti selgitust hallatavate asutuste kulude arvestuse üle eelarve planeerimisel. Leiti, et kuna koolide tegelikud kulud on kuude lõikes ebaühtlased, siis ei saaks aasta esimesed kaheksa kuud olla prognoosi aluseks. Eelarve 2020 prognoos on koostatud ajavahemiku september 2018 kuni august 2019 püsikulude täitmise põhjal. Eelarvesse on arvestatud kõik lepingulised püsikulud terveks aastaks kõikide kuude lõikes. Sügiskuud on arvestatud eelmise eelarveaasta täitmismahu järgi. Eelarvesse on arvestatud kõik teadaolevad hinnatõusud. Hallatavatele asutustele saadetud 2020. aasta baaseelarve tabelisse on välja toodud järgmised andmed: kui palju on raha arvestatud aastaks 2019, asutuse selle aasta kaheksa kuu täitmine ning 2020. eelarveaasta prognoos. Tuleb arvestada, et majandamiskulude vähenemise põhjuseks on muuhulgas hallatavate asutuste remondiraha koondamine ühistesse valdkondlikesse fondidesse ning Saaremaa Laste ja Perede Tugikeskuse loomisega seonduv.

Sooviti selgust teedele ette nähtud raha jaotuse üle ühinemislepingu kontekstis. Ühinemislepingu kohaselt tuleb piirkondadele eraldada vahendid teede remondiks ja hoolduseks vähemalt riigieelarvest 2016. aastal selleks ette nähtud tasemel. Täna eelarves eelnõus on see tingimus täidetud kõikide piirkondade puhul. Tuleb arvestada, et piirkonna teede rahastamine jaguneb lisaks investeringutele, jooksvateks teehoolde kuludeks (hööveldamiseks, aukude lappimiseks, tolmutõrjeks jms), väiksemateks (alla investeringute piirmäärana 5000 eurot) remontideks. Samuti sooviti näha rahastust saavate teede nimekirja

eelarve menetlemise käigus. Valitsuse tänane praktika on läbi viia teede remondi hanked kogudega läbi räägitud remondikava alusel pärast eelarve kinnitamist. Hangete planeerimisel arvestatakse teede paiknemist, et vähendada teedehituse tehnika ümberpaigutamisega seotud kulusid.

Avalikule korrale ette nähtud vahendite vähenemine on seotud vahendite ümberpaigutamisega eelarve siseselt.

Kogud tegid vallavalitsusele järgmised konkreetsed ettepanekud:

Saaremaa ralliga hõlmatud teede parandamise eraldi rahastamine.

Vallavalitsus arvestab selle ettepanekuga teedele ette nähtud raha jaotamisel.

Karja Rahvamajale täiendava ringijuhi koha loomine.

Vallavalitsus toetab ettepanekut.

Sõrve majaka külastusalale täiendavate parkimiskohtade rajamine.

Vallavalitsus käsitleb ettepanekut teedele eraldatud raha jagamise käigus.

Torgu piirkonna kultuurirahade jagamine eelarves kommunaalkuludeks ja kultuuriüritustele ette nähtud vahenditeks.

Vald toetab piirkonna kultuurivaldkonda toetusega Torgu Kogukonnamaja MTÜ-le . Vahendite sisemise jaotuse otsustab toetuse saaja.

Lisa 2 „Saaremaa valla 2020. aasta eelarve“ seletuskirja eelnõule

Seletuskiri Saaremaa Vallavolikogu määruse „Saaremaa valla 2020. aasta eelarve“ eelnõu muudatusettepanekute kohta eelnõu II lugemiseks (vt tabel seletuskirja lisa 2 juurde).

Põhitegevuse tulud

1. Põhitegevuse tuludesse võetakse sotsiaaltranspordi toetus summas 199 343 eurot. Projekti rahastab Sotsiaalministeerium.

Põhitegevuse kulud

2. Kuressaare linna sademetevee ärajuhtimise süsteem koosneb ca 50 km pikkusest torustike, drenaažide ja kraavide võrgustikust koos lõppväljunditega merre või Põduste jõkke. Kogu see infrastruktuur vajab korrashoiuks järjepidevat hooldust, jooksvat remonti ning asendusi ja laiendusi. Viimaste aastate sademetevee ärajuhtimise süsteemi hoolduskulude maht teostatuna AS Kuressaare Veevõrk poolt on ulatunud suurusjärku 50 000 eurot aastas. Eelarvesse lisatakse sademetevee süsteemide korrashoiuks 33 000 eurot. Kulu kaetakse 2019. aasta likviidsete vahendite järgist.

3. Sotsiaaltranspordi teenuse projekti periood on 01.10.2018 - 31.12.2022. Projekti eesmärk on teenuse osutamine neile puudega inimestele, kelle puue takistab isikliku või ühissõiduki kasutamist. Teenus võimaldab puudega isikutel kasutada transpordivahendit avalike teenuste kättesaamiseks. Projekti tööjõukuludes on projektijuhil ja operaatori töötasud summas 35 323 eurot. Majandamiskuludeks on kavandatud 199 199 eurot, millest transpordikulude osa on 162 900 eurot. Projekti omaosalus on 35 179 eurot ja see kaetakse 2019. aasta likviidsete vahendite järgist.